

A MI HŐSEINK.

— MASODIK SOROZAT. —

A csonka hős.

A szegedi 46-os gyalogezredben közember létére a három legnagyobb legénységi kitüntetést kapta meg Nagy József oroszlánosi születésű legény. Rohatinnál esett át a tüzkereztségen és a kieszüst érmet még 1914 szeptember 8-ikán a Komarno melletti ütközetben szerezte, ahol járőrben ötödmagával nagyobb orosz tábori őrsöt: 16 embert egy géppuskával fogott el. 1915 februárban Ladomér-vágásnál mint gépfegyver-irányzó szerezte meg a nagyezüstöt. Nyolcszoros rajvonalba támadtak az oroszok, a mi géppuskáink dolgoztak, ahogy csak birtak, de elfogyott a hűtőburok vize. Pótolni nem lehetett, mert egy orosz gépfegyverosztag iszonyu tüzelése folytán a miénk meg sem moccanhatott.

— Elbánok én velük! — dörmögte Nagy József és egyedül óvatosan megkerülte oldalról az orosz gépfegyver-osztagot. Négy géppuska volt, mindeniknél két-két ember. Nagy egymagában — fölhasználva a gépfegyverek fűlsiketítő zaját — egyenként leütött négy embert és ezt észrevéve, a másik négy megadta magát. Majd öt embert kapott segítségül, akikkel a zsákmányolt négy gépfegyvert s a négy muszkát beszállította.

Az olasz harctérre került Nagy ezután, még pedig a doberdói fensikra. Az olaszok július 18-ikán legnehezebb tüzéségükkel lőtték a mi rajvonalunkat s eközben az olasz gyalogság rohamra készült. Egy dolinában olasz zászlóalj készülődött a fölfejlődésre.

— Egy kicsit majd ellátom a bajukat — mondta Nagy a szomszédjának s aztán senkinek nem szólva, parancs nélkül nyakábavett hat teljes hevedert (hatször 250 töltényt) s géppuskájával a mi rajvonalunk elé ment vagy háromszáz lépésre. A dolinában levő olaszoktól körülbelül 130 lépésre egy nagy kő mögé kuporodott s kezdte őket lövöldözni. Estig maradt ott, s az olasz zászlóaljából tüzéségi

megfigyelőink állítása szerint csak néhányan maradtak meg.

Nagy József megkapta az arany vitézségi érmet. Többször elő is akarták léptetni, ő azonban sohasem fogadta el:

— Nem igen bírom én az írást, nem akartam volna szégyenbe kerülni, hogy altiszt legyek és ne tudjak írni.

Augusztus 2-ikán még egy sikerült csinyt követett el. Olasz ruhába öltözve átment az ellenséghez, s bekapcsolta egyik vezetékünket a telefonjukba. Ilyen módon körülbelül egy hónapig fogtuk föl az ő beszélgetéseiket. Augusztus 12-ikén este egy gránát vágott Nagy József elé: megsebesítette mind a két kezén és combján oly sulyosan, hogy jobb kezét csuklón felül amputálták és balkezén is csak a hüvelyk és mutató-ujja maradt meg.

József főherceg vette pártfogásába Nagy Józsefet és megígérte, hogy tíz hold földet ajándékoz neki hősiességéért.

43 baka és 4000 orosz.

Híressé vált a hadseregben Katz Mandel szakaszvezető, aki a polgári életben késmárki kereskedő. 1915 tavaszán történt, hogy parancsot kapott: foglaljon el egy erős orosz különitény által megszállt magaslatot 43 bakával, a máramarosszigeti 85-ös gyalogezred legényeivel. Katz Mandel tudta, hogy a feladat szinte emberfölötti módon nehéz, hogy mindegyikük ellen száz ellenség is áll, de tudott még valamit: hogy hol tanyázik az ellenséges vezérkar.

Sűrű köd volt, a kis csapat bujdosolva, ziháló tüdővel mászott fel a hegyre, az ellenség előőrsei között. Atjutottak az oroszok első vonalán, nem vették őket észre. Kusztak, másztak előre, mignem egy parázsló tüzrakás fénye csillant meg alattuk. Katz Mandel szeme felragyogott; a tűz körül orosz tiszték heverték a havas földön. Villámgyorsan sorakozott a kis

csapat, a legények hosszú vonalban helyezkedtek el. A szakaszvezető elkiáltotta a harsogó kommandót, s halálos biztonsággal, szapora ropogással szólalt meg a 43 fegyver.

A meglepett oroszok ijedten ugráltak fel, sebesültek tántorogtak hangosan jajgatva, elbukva a földön heverő halottakban. Mindenki futott, menekült, biztos fedezéket keresett és közben folyton, szabályosan ropogtak a láthatatlan kis csapat fegyverei. A sok rémült, tehetetlen ember össze-vissza keveredve futott le a hegy tulsó oldalára. 4000 ember megfutamodott 43 elöl.

A tűz körül egy alezredes, egy százados, két főhadnagy, egy hadnagy, egy adjutáns, több altiszt és tizenkét közlegény maradt fekvé, véresen, holtan. Negyven ember fölemelt karokkal, félve rohant Katzék felé: megadták magukat. A szakaszvezetőt az arany vitézségi éremmel tüntették ki.

Harc a kukoricásban.

A háboru elején, amikor csapataink kieroszakolták a Száván való átkelést, Jarak mellett a szétkergetett szerbek közül sokan egy kukoricásban huzódtak meg. Elűzésükre a 23. tábori vadászszázad számos őrzőparancsnokot küldött előre.

Az egyiknek parancsnoka Jackó István őrzővezető volt, aki a rendkívül sűrű és magas kukoricában csak a két mellette álló vadászt láthatta. Óvatosan haladtak előre, gondosan átkutatva a kukoricást. Jackó hirtelen fájdalmas kiáltást hallott:

— Segítség!

Gyorsan előretört és látta, hogy négy komitácsi körülfogott egy sebesült vadászt. Jackó nem löhetett a komitácsikra, mert golyója a sebesült vadászt is találhatta volna. Habozás nélkül a bajonetjével támadt rájuk. Két rablót leszurt, a harmadikat lelőtte és mire a negyedik ellen fordult, az elszaladt a kukoricásban. Így a sebesült vadász is megmenekült, Jackót pedig a nagy ezüstéremmel tüntették ki.

Hárman — harminc ellen.

Egy sziklafalon volt hosszú kemény harcban az a század, amelyhez Hock András, az 52-es pécsi ezred őrmestere tartozott. Parancsokat és löszert vitt a legnagyobb tűzön át, a kimerült katonákat szóval és személyes példájával bátorította, önfeláldozással gondoskodott a sebesülteknek a sziklafalról való leszállításáról is. De külön dolgot is művelt egy másik ütközet alkalmával.

A század körülbelül 100—120 lépésre feküdt az ellenségtől a leghevesebb tűzben. Lehetetlennek látszott, hogy szembe támadják meg a szerbeket.

— Vállalkozom én arra — jelentkezett az őrmester, — hogy az oldalt levő magaslatra

vezetek egy kisebb csapatot és onnan hirtelen megtámadjuk az ellenséget.

Meg is valósította a merész tervet. Mindössze 2—3 közlegénnyel rávetette magát a meglepett szerbekre és felszólította őket, hogy adják meg magukat. Annyira megdöbbenek, hogy harmincan letették a fegyvert az őrmester és három bajtársa előtt. Hock Andrást arany vitézségi éremmel tüntették ki.

Közlegényből főhadnagy.

Palkovich Ferenc, aki aradvidéki iparoscsaládból való, csak az elemi iskola hat osztályát és az alsó ipariskola három évfolyamát végezte el. Iparospályára lépett és az asztalosságot tanulta, a katonaságnál pedig mint hidász szolgált. A háboru kitörése után rövid idő múlva annyira kitüntette magát egy árkász-osztagban, hogy nem sokára őrmester, tisztjelölt, majd népfelkelő hadnagy és századparancsnok lett.

Egy alkalommal két napon és két éjszaka harcolt századával a szemközt levő magaslatért. Golyó érte, de ottmaradt katonáinál, amíg csak el nem foglalta a magaslatot. Közben az ellenség bekerítette századát, de ő kivágta magát. Sebével nem ment a front mögé, hanem ottmaradt s még lázas volt, amikor önként vállalkozott egy veszélyes feladatra, amely nagyszabásúnak is bizonyult.

Később újra megsebesült, vállcsuklóját, kezét és tüdejét lőtték át az oroszok. A hadsereg főparancsnokság azzal jutalmazta meg, hogy főhadnaggyá nevezte ki. Több kitüntetést is kapott, közte a vaskeresztet.

Nyolcszáz fogoly.

Egyszerre három kitüntetés érmét tűzték fel 1916 január végén Hermann Gyula népfelkelő őrmester mellére: a nagy arany és a nagy ezüst vitézségi érmet, továbbá a koronás ezüst érdemkeresztet.

Hermann néhány napi megfigyelés után elfogott négy parasztruhába öltözött kémét, köztük egy orosz vezérkari alezredest és egy kapitányt. Más alkalommal őrszemvizsgálat közben kozákjárőrrel került szembe és hirtelen egy fatörzs mögé ugorva, az öttagu járőrből kettőt lelőtt, egyet súlyosan megsebesített, egyet pedig elfogott. Harmadik hőstette, amiért a nagy aranyérmét kapta, az volt, hogy roham közben, amidőn századjának összes tisztjei elestek, vagy megsebesültek, fölkiáltott:

— Átveszem a parancsnokságot! — És a három erős zászlóaljából álló ellenséges tulerővel szemben három napig tartotta állását; majd gépfegyver-segítséget nyervén, további három napi nehéz küzdelem után megverte az ellenséget, s a sok halotton és sebesültön kívül 760 embert, köztük 11 tisztet, a parancsnokló alezreddel együtt elfogott.

Furfangosan . . .

A 33-ik gyalogezred távbeszélő osztályánál teljesítettek szolgálatot Dragics István, Engel János tizedesek és Grossmann Ármin közlegény. Sary-Sambortól délre harcolt az ezred. Tizenhat napig tartott az ütközet és az egyik napon ellenséges járőr megrongálta a telefon-vezetékét.

A távbeszélő osztály parancsnoka kiküldte a három telefonost, hogy járják végig a vezeték és javítsák ki a hibát.

El is indult a három aradi fiu a telefonvezeték mentén, de mielőtt még helyrehozhatták volna a hibát, rajtuk ütött egy orosz járőr.

Tizenhatan voltak az oroszok, ők pedig csak hárman. A tulerővel szemben céltalan lett volna egymagukban megküzdeniök és ezért Dragics tizedes színel megadta magát társaival együtt a muszkáknak.

— Merre van a hadállások? — kérdezték Dragics tizedestől.

A tizedes habozás nélkül válaszolta:

— Arra ni, az erdő felé — és ép az ellenkező irányba mutatott, mint amerre a 33-as bakák tanyáztak.

Mondani sem kell, hogy az oroszok nem arra tartottak és így önmaguk szaladtak a kelepébe.

Amikor Dragics tizedes megpillantotta a mi lövészárkainkat, intett bajtársainak és az oroszokra rontott.

— Ma már nálunk kávéztok!

Egy szempillantás alatt tiz-husz aradi baka sietett Dragicsék segítségére és hamarosan lefűlelték a muszkákat, akik közül Dragicsék néhány ellenkezőt már akkor levágtak.

Dragics a II. osztályu ezüst vitézségi érmet kapta, két társát pedig dicséretével tüntette ki a hadsereg főparancsnoksága.

Életmentés golyózaporban.

1915 május 3-án elkeseredetten támadta az orosz az osztrei magaslatokat. A mieink sorra visszaverték a rohamtámadásokat, de egy gránát szétszaggatta annak a telefonnak a vezetékdrótját, amely a védőárokból a messze elől fekvő megfigyelő-helyig vezetett.

Jósika Miklós, a budapesti mozsárosztág szakaszvezetője habozás nélkül kilépett a védősáncból s a drót mentében csuszva haladt előre addig a pontig, ahol a vezeték megszakadt és kijavította azt.

Ezt az utat még kétszer kellett megtennie aznap, mert az orosz pergőtüz újra meg újra megrongálta a telefonvezetékét.

Amikor harmadszor is óvatosan kimászott, hogy a hátrább fekvő lövészárkot próbálja elérni, hirtelen egy mozdulatlan testbe ütközött és mivel egyenruhája után itélve a saját tisztünknek kellett lennie, Jósika szakaszvezető ügyet sem vetve a veszedelemre, élesztgetni kezdte.

Az eszméletét vesztett tiszt csakugyan magá-

hoz is tért. Dobrzansky Ceslaus hadapród volt, akit egy nehéz gránát robbanása a levegőbe dobott és a magasból úgy vágott a földre, hogy ájultan terült el.

— Ne féljen hadapród ur, nem lesz semmi baj, — vigasztalta a szakaszvezető és a sűrű golyózaporban vállára vette a tisztet.

Természetes, hogy mivel nehéz terhet volt kénytelen cipelni, most már nem fődözhetette magát, hanem fölegyenesedve kellett átvágnia a mezőn és így kitűnő célpontot nyújtott a muszka fegyvereknek.

De szerencséje nem hagyta el, mert sikerült átvinnie a sebesült hadapródot a veszedelmes tüzzónán.

Jósika Miklós a Vöröskereszt tiszteletjelvényét kapta jutalmul. Még két sebesültet mentett meg hasonló módon.

Vértelen hőstett.

A tiroli front egy szakaszán táboroztak a nagyváradi bakák, közvetlenül az olasz határon. A kedélyes váradi fiuk valóságos kis falut építettek a Dolomitok sziklái között és elnevezték ideiglenes tanyájukat — Kis-Nagyváradnak. Posta-házikót is építettek, sőt iskolát is, amelynek a falára nagy betűkkel kiírták, hogy

MAGY. KIR. ELEMI NÉPISKOLA.

Bizony egyszerű, igénytelen kis helyiség volt az, nem is annyira iskola, mint inkább fából tákolat legénységi barakk, de még sem lehet meghatottság nélkül rá gondolni. Itt, a Dolomitok sziklái között, egy kőhajításra az olasz földtől, a messzirehordó olasz ágyuk tüzében, a legexponáltabb helyen magyarul tanította a bihari román legényeket egy népfelkelő tanító. Forvid József a derék tanító neve, az ő érdeme, hogy a nagyváradi bakák között ma már nem találni analfabétát. Forvid káplár minden szabad idejét a tanítványainak szentelte és a szeme sem rebbent meg, ha tanítás közben az iskola felett robbantak szét az olasz gránátok.

Merész huszárbravurok, fényes haditettek hőseivel egy sorban kell emlegetni ennek az egyszerű néptanítónak a nevét.

Küzdelem a sziklák közt.

Két magyar járőr (három-három ember) 1915 június 11-ikén a következő egyszerűnek látszó parancsot kapta az olasz harctéren:

— Támadjon meg és kergessen le déli irányban egy erős alpini járőrt, amely a Monte Paralban fészkelte be magát.

A két járőrt Fellner Rezső káplár és Lipóth Lajos tizedes vezette, akiknek nem lehetett pontosan meghagyni, hogy miképen verjék ki az olaszokat, mert a siker egyedül az ő bátorságuktól függött.

Fellner és Lipóth megbeszélte a dolgot,

magához vett önként jelentkező legényeket, köteleket, kézigránátokat és utnak indultak.

A terv szerint Lipóth szembeindult az ellenséggel és magára vonta annak intenzív pontos tüzelését. Bár mind a három emberét eltalálták, még sem engedett, hanem még hevesebben kezdett tüzelni.

Fellner ezalatt járőrével kötélén felkapaszkodott egy igen exponált, meredek, kiugró sziklatömbre. Itt kénytelen volt konstatálni, hogy e keskeny sziklapadról nem lehet lőni a mélyebben fekvő ellenséges járőrre. Gyorsan határozott. Kötélén leereszkedett a mélységbe és ebből az állásból, kötélbe kapaszkodva, a levegőben függve, kézibombákat dobott a meglepett és kétségbeesetten harcoló ellenségre. Három embere ezalatt puskáját lövésre készen tartotta és lelőtt minden olaszt, aki menekülni akart.

Sikerült az egész alpini járőrt, bár makacsul védte magát, az utolsó emberig elpusztítani, mielőtt még jelentést tehetett volna a támadásról.

Éppen az a körülmény, hogy az olaszok a támadásról nem kaptak jelentést, igen nagyfontosságú volt, mert az ellenség nem tudta, hogy a Monte Paralban keresztül indított ellentámadásunk a mélységbe vetette az olaszokat, akik menekülésszerűen vonultak vissza és igen nagy veszteséget szenvedtek. Bizonyára nem támadott volna a Bladner-hágó ellen, ha tudta volna, hogy balszárnya a Monte Paralba elvesztésével nincs többé biztosítva. A sikert tehát a két derék járőr okos számításának és kötelességtudásának köszönhetjük.

A két járőrvezetőt arany vitézségi éremmel tüntették ki.

Feszülettel a csapat élén.

A vallás vigasztaló szavaival járt a katonák között, kötözte a sebesülteket, éjszakákat virrasztott át nehéz sebesültek, haldoklók ágya mellett, rohamok furiájában gyakran járt elől a kereszttel, mint egy új Kapisztrán János, nem volt más fegyvere, mint az evangélium igéi, de ezzel a fegyverrel határtalan bizalmat, keresztényi türelmet és magyar lelkesedést tudott önteni bajtársaiban. A 4-ik gyalogezredhez volt beosztva az első háborús ősz óta Hujer P. József tábori lelkész. A bakák valamennyien szerették a szelidlelkű papot, aki nyugodt arccal, fegyvertelenül járta a csaták mezejét, vigasztalt, kötözött és ápolt, s ha a mieink már-már ingadozni kezdtek az ellenséges tulerővel szemben, a megfeszített Krisztussal a kezében az ezred élére állt, mint egykor a branyiskói pap és új lelket öntött a katonákba.

— Az Isten veletek van! — kiáltotta és a katonák erre a kiáltásra hatalmas lendülettel vetették rá magukat a tulerőben lévő ellenségre. És csak ha katonáink győzelmesen vissza-

verték a támadást, vagy ha megostromolták az ellenséges magaslatot, csak akkor tért pihenőre páter József.

A tábori lelkész azóta megkapta a Vöröskereszt hadiékítményes II. osztályu tiszteletjelvényét.

Éjjeli rajtaütés.

1916 januárjában véres harcok színhelye volt a 10. gyalogezred frontja. Bukovinában állott az ezred, Csernovicot védte, amelyet minden áron el akartak foglalni az oroszok.

Az ellenséges tüzérség nap-nap után borzalmas tüzesővel árasztotta el az ezred árkait és a 10-es bakáknak néha a pergőtűz borzalmait is át kellett szenvedniök. A muszkák gyakran tizenhatos mélységű sorokban zudultak a mieinkre s bár gépfegyvereink egész sorokat kaszáltak le közülük, nem riadtak vissza a legtékozlóbb emberpazarlástól sem.

De mindhiába! A 10-ik gyalogezred vasfalán minden áttörési kísérlet megtört. Az oroszok soraiban gazdag aratása volt a halálnak, egész halmok emelkedtek az ellenséges holttestekből akadályaink előtt, ahol pedig sikerült a muszkákknak benyomulni árkaikba, onnan is csak hamar kiverték őket.

A 10-es bakák a január 21-ről 22-re virradó éjszaka érkeztek a frontra. Az oroszok, hogy tervüket valami módon keresztülvigyék, most új, ravasz módszerhez folyamodtak. Árkokat kezdtek ásni, hogy a föld alatt jussanak közelebb hadállásainkhoz.

Öt nap alatt előre is dolgozták magukat mintegy négyszáz lépésre. És január 27-én az a parancs érkezett az ezredhez, hogy semmisítse meg az ellenség fáradtságos munkával kiépített állásait.

Ahodynski Román főhadnagy, Hetey Zoltán, Heidner Miciszláv, Tustanovicz Miron és Fábri Vilmos hadapródok önként jelentkeztek szakaszaikkal az ellenség visszaverésére.

Sötét éjszakában, esőben indult el a négy szakasz a merész vállalkozásra. A gyülekező a drótakadályok előtt volt. A szivós és bátor bakák parancsszó nélkül, a földön kuszva közeledtek az orosz állások felé.

A lövészárkokban várakozó bajtársak aggódó szívvel lesték a fejleményeket. Végre néhány, örökkévalóságnak tetsző perc után zugó hurrá harsant fel az éjszakában.

A mieink megtámadták az oroszokat.

Először a kis csapat balszárnya érte el az ellenséges hadállást és szuronnyal rohant az oroszokra. A másik két szakasz pedig oldalba kapta az ellenséget és olyan lendülettel támadt rá, hogy az oroszoknak nem maradt egyéb választásuk, mint megadni magukat, vagy futva menekülni. Hiába volt a védekezés, csak kevés muszka tudott elvergődni a hátulsó orosz állásokig.

ROHAM UTÁN...

Bartó Ernő harctéri rajza.

A vállalkozás sikerült, de meg is kellett tartani a hadállást. Ez pedig nehéz feladat volt. Az oroszok ugyanis főállásaikból hatalmas golyózáport zuditottak a mieinkre, kattogtak a gépfegyverek és dolgoztak az aknavetők.

A 10-es bakák két teljes óráig állták a rettenetes tüzet, s csak akkor fordultak vissza, amikor az oroszok összelövöldözték árkaikat.

De így is szép zsákmánnyal tértek haza és sok foglyot szállítottak be. Egyik vezetőjük, Tustanovicz Miron hadapród hősi halált halt. Vitéz magatartásáért utólag a nagy ezüstéremmel tüntették ki, amely azóta ott diszeleg a többi vezető mellén is.

Öten és ötvenen.

Moór László honvédszászlós azt a parancsot kapta, hogy huszonöt honvédjével fogja el, vagy semmisítse meg a szomszédos lövészárkba behatolt muszka századot.

A zászlós habozás nélkül elindult huszonöt vitézével a kijelölt pont felé. De legnagyobb meglepetésükre, nyomát sem lették ott az oroszoknak. Nyilván elrejtőztek a mieink előtt. Nem lehetett mást tenni, ki kellett kémlelni, hova bujtak a muszkák.

Moór László csak Hódy János és Sztraka István tizedeseket, Kovács örvezetőt és négy honvédet vett maga mellé és óvatosan megindult az üres orosz lövészárkok utvesztőjében.

Egy darabig semmi gyanusát sem vettek észre, teljes csend volt köröskörül, de mikor egy lövészárk mellett surrantak el, hirtelen fegyverdörrenés csattant el.

Rábukkantak az oroszokra.

Három honvéd megsebesülve rogyott össze, mire Moór társaival együtt földözéket keresett magának és lövöldözni kezdett a muszkákra, akik mintegy ötvenen lehettek. Olyan alapos munkát végeztek, hogy kis idő múltán harminchárom orosz katona adta meg magát az öt honvédnak . . .

A vitéz zászlós az I. osztályu ezüstérmet kapta, két társa pedig a II. osztályut.

A föltámasztott halott.

A kraszniki véres napokban, 1914 augusztusában, Veglinec mellett, Zdiehovice és Olbiecin mellett, Dankl Viktor tábornok hegyi tüzérsége diadalmasan rontott neki az orosz tulerőnek. Már Vikolaz határában dörögtek az ágyuk. Itt állott rendkívül veszedelmes helyzetben, az orosz ágyuk tüzkörében Jaeger Alajos főhadnagy ütege, s szinte a csudával volt határos, hogy ebben a tűz- és golyó-tengerben milyen hidegvérrel és biztosan dolgozott a főhadnagy ágyui mellett. Egyik golyót a másik után röpítette az oroszok ellen.

Persze az oroszok sem maradtak adósak a felelettel, az üteg mellett folyton csattogott a shrapnell s az egyik golyó gyújtója úgy találta fején a főhadnagyot, hogy a földre vágódott.

— Meghalt! — mondták szomoruan körülötte . . .

Az éj leszállt s résztvevően takart el barátot s ellenséget egyaránt. A halott hősokeket Krasznikra szállították, hogy ott zavartalanul megadhassák nekik az utolsó katonai tisztességet. Jaeger főhadnagyot szintén elszállították.

Csak egy ember volt a tömegben, aki nem akart hinni ura halálában: hű magyar tisztiszolgája. Mikor urát a város felé vitték, a szomorú menetbe állott s éjjel aztán, a kraszniki kórház halottas kamrájában sikerült is a gazdájához jutni. Fölemelte s kivitte, puha ágyat csinált neki, megmosta halvány, véres arcát. A főhadnagyba visszatért a tünedező élet s fölébredt a tetszhalálból. Önfeláldozó szeretet, az orvosi művészet és az odaadó ápolás megmentették a tisztet, s lassan a gyógyulás útjára vezették.

Később a Vikolaz mellett tanusított hős magatartásáért a főhadnagy megkapta a legfelső elismerést.

Az ikrek.

A 12-ik gyalogezredben szolgált a két Török testvér, Török Gyula és Török Henrik. Iker-testvérek voltak, s mindketten zászlósi rangban szolgálták a királyt. Ezredük egy helység ellen nyomult előre, amelyet megszálltak az oroszok. A testvérek az elővédet vezették, amely óvatosan haladt előre.

Egy domb felé tartottak, amely jó hadállásnak ígérkezett. De még a domb lábáig sem érték, megdördültek az orosz ágyuk. Gránátok és srapellet vágta a század sorai közé, amely veszedelmes helyzetbe került.

Már csak néhány percnyire voltak a dombtól, de most háromnegyed órai rettenes küzdelemben került az odajutás. Ujabb és újabb földözékeket ástak a bakák, míg odáig jutottak. Százharmincból maradtak negyvenöten. Velük szemben hatalmas orosz tulerő. De noha az ezred — tekintettel a helyzetre, — nem követte őket, Török Gyula és Henrik maroknyi csapatával nekirohant az oroszoknak.

— Előre, komáromi fiúk!

Az orosz harc vonal meginog.

Most már az ezred is megindul és messzire visszaveti az oroszokat. Öt kilométerre szorították vissza az ellenséget az nap a komáromi fiúk. A rettenetes öldöklésben Török Gyula több sebet kapott, Török Henrik azonban meg sem sebesült. Pedig a küzdelem végén már csak hatodmagával harcolt. Az I. osztályu ezüstérem lett a jutalmuk.

Aranyérem — egy szónoklatért.

A katonaságnál a tettek embere érvényesül elsősorban. Vida Ferenc zászlós mégis egy szónoklatért kapta meg első nagy kitüntetését. Ugy történt az eset, hogy a zászlós százada a zalarski magaslatot védelmezte. A 69-eseket tulerőben levő orosz csapat akarta bekeríteni és a veszedelem már-már kikerülhetetlennek látszott.

Ekkor, a golyók füttyülése közben a lövészárók mellvédjére ugrott Vida Ferenc és harsány hangon beszélni kezdett:

— Utánam fiuk, nem hozunk szégyent a magyar névre! — Tüzzétek fel a szuronyt; aztán előre!

Csak ennyit mondott, de a fiuknak nem kellett több. Mint a fergeteg, úgy támadtak rá az oroszra. Elbántak a többszörös tulerővel.

A hős zászlóst, aki egy másik ütközetben súlyos sebet kapott, az arany vitézségi éremmel tüntették ki.

A zászló.

Szent szimbólum a zászló a magyar katonánál. Szive vérét ontja ki a három színű lobogóért, utolsó leheletéig küzd azért a zászlóért, amelyre harcok tüzeiben megedzett ezredének neve van írva.

Velki Gradak mellett kelepcébe jutott visszavonuló csapatunk két százada. A véletlen úgy hozta magával, hogy a zászlótartó is ott rekedt ennél a két századnál. A kelepcébe jutott két század a nagyváradi 37-ik gyalogezredhez tartozott. A nagyváradi fiuk vitézül verekedtek, de nem sikerült csatlakozniok az ezredhez.

A rettenetes zürzavarban, a visszavonulás fejvesztettsége közt észre sem vették, hogy veszedelemben jutott a zászló is. Csak Krisán István hadnagy szeme akadt meg a lobogón.

— Ne hagyjuk a zászlót! — Mentsük meg a zászlót! — kiáltotta folytonosan és nem nyugodott, amíg egy kis csapatot nem toborozott.

Maroknyi csapatával azután, mint a vihar, lecsapott a szerbekre, akik már-már elfogták a zászlótartót. Egyetlen rohammal kivágta a zászlótartót a szerbek közül, és diadallal vitte vissza a megmentett zászlót.

A Cigánysziget kéme.

Szerbia ellen indított második támadásunk kezdetén történt, hogy Pedretti őrnagy különítménye parancsot kapott: keljen át Zimony alól ladikokon a Cigány-szigetre, amelyet hir szerint megszállva tart az ellenség s a sziget déli partjára előnyomulva, pusztítsa el a Száva szerb partján lévő tutajokat.

Az őrnagy még azon az éjszakán végre szerette volna hajtani a parancsot, de nem lehetett, mert az ellenség fényszórói a ladikok előkészítését felfedezték.

Éjfél után egy órakor adta tudtára Pedretti a tisztjeinek, hogy a terv kivitelét más éjszakára kell halasztani. Most elő lépett Vági Imre, a 68-ik Jászkun-gyalogezred hadnagya.

— Ha már nagyobb dolgot nem művelhetünk, engedelmet kérek a Száva átúszására, legalább így szeretném odaát kipuhatolni a viszonyokat, a későbbi vállalkozás érdekében.

— Egyedül? — kérdezte az őrnagy csodálkozva. — Legalább egy közembert vigyen magával, ha akad önként jelentkező.

Akadrt rögtön. Neki vágtak a folyónak, de a közlegény a sötétben szem elől tévesztette a hadnagyot és visszauszott. Vági maga uszott tovább és kiderítette, hogy ellenség nincs a szigeten, mert azt egészen elborította a víz. Épp ezért bajos volna ott előnyomulni. Meggyőződött arról is, hogy a szerb parton már egyetlen tutaj sincs.

Koromsötét éjjel, ismeretlen, ellenséges területen hajtotta végre ezt a tettet, részben uszva, részben a szigeten mély vízben gázolva, majd egy fára mászva, hogy minél többet láthasson. Merész bravur volt, katonai nézőpontból is. Nagy eredménnyel járt s megérdemelte a hadi diszitményes harmadik osztályu katonai érdemkeresztet.

Életmentés — véres fejjel.

A 26-ik gyalogezredben szolgált Bán Károly hadnagy. Egy szakasz fölött parancsnokolt a piotrkóvi csatában. A hadnagy az elkeseredett küzdelemben szuronysebet kapott a fején, de tapodtat sem tágitott. Vérző fejfel is tovább verekedett, sőt a zászlóaljparancsnokát is megmentette a haláltól.

Az eset úgy történt, hogy egy orosz puskaussal leütötte az őrnagyát. Bán Károly kardot rántott és egy csapással leterítette az orosz.

Az őrnagy ájultan feküdt a lábánál, Bán hadnagy letérdelt az őrnagyhoz, bekötözte sebet és biztos helyre szállíttatta. Csak aztán kötözte be a maga fejsebet is.

De másnap újra harcba szállt, mintha mi sem történt volna.

Mocsaras területen járt a szakasza. Hullott a golyó, mint a jégeső, sok legénye megsebesült, neki magának is átlótték a karját. Bekötné a sebet, de nem ér rá, mert látja, hogy egyik katonáját már-már elnyeli a mocsár. Bán Károly egy pillanatot sem vesztve, odarohant és ritka önfeláldozással kimentette a katonáját.

A moszkovi roham.

Egy hideg, őszi napon, 1915 november 24-ikén rohamot rendeltek el a moszkovi erdő északi szélén, a szemközt fekvő majorság ellen, mely orosz ágyukkal, géppuskákkal volt megrakva s amely előtt kettős gyalogsági sánc húzódott el.

Hajnali három óra volt, mikor a parancs

megérkezett. Dr. Molnár Emánuel, hadnagy, a 11. honvédszázad első századának parancsnoka, nem várta be a derengést, hanem katonáival előretört a sötétben.

Mikor az orosz árok közvetlen közelébe ért, rohamot vezényelt s maga legelől rohant az ellenségre. Honvédei nagy erővel törtek rá az oroszokra, akiket lekasaboltak, vagy futásra kényszerítettek.

Az oroszok azonban második védőállásukban újból rendezkedtek s egymásután kétszer mentek rohamra a honvédek ellen, de ezek mind a két támadást visszaverték, úgy, hogy az oroszok rendetlen sorokban menekültek hátrafelé. Molnár hadnagy a válságos helyzetben maga is fegyvert ragadott s katonáit buzdítva, harcolt.

Időközben az ellenség megint csak támadott és pedig oly szerencsével, hogy már elérték a 34-ik gyalogezred gépfegyvereit s azokat magukkal akarták hurcolni. A kis honvédszázad, amely már eddig is sok foglyot ejtett, megint támadásba ment át a nagyszámú oroszok ellen s a géppuskákat megmentette. De ezalatt a majorban elrejtett orosz ágyúk is dörögni kezdtek s egy srappell, mely Molnár mellett robbant szét, a földhöz vágta a hadnagyot. Izgalmas harcban megsebesült és harcképtelenné vált, katonái elszállították a csataterrről, de nemsokára felgyógyult. Hősi tetteiért a III. osztályú katonai érdemkeresztet kapta.

Hősök a sárban.

A személyes bátorság különösen az előrsi csatározásoknál érvényesül, ha az ember magára van utalva néhány hű bajtársával, s nem lehet rá hatással a magávalragadó tömeglelkésedés. Az ilyen előrsi csatározásokban mindig vakmerő harcos volt Richter Ferenc hadnagy. Sztare-Mieszto mellett hat katonájával földerítő járőrbe indult a sötét éjszakán. Ilyenkor az ember nem tudja, hova lép, országuton megy-e, vagy szabad mezőn, árok van-e a lába előtt, vagy mocsár. Gyufát gyújtani nem lehet, mert nyomban észrevénné az ellenség. S mindezekhez járult, hogy akkor éjjel rettentően lövöldöztek az oroszok s amellet nagy zivatar is volt.

A hadnagyot mindez nem akadályozta az előnyomulásban. Mikor azonban már fölötte sűrűn zizegtek körülöttük a golyók s biztosnak látszott a céltalan halál, a hadnagy parancsára hasravágódott a járőr s attól kezdve a mély sárban és esőben négykézláb csusztak az ellenség felé. Az egyik katona fősóhajtott:

— Nem bírok tovább csuszni!

Talpra állott, de abban a pillanatban fején taláta egy golyó s a szerencsétlen nyomban meghalt. A hadnagy megmaradt öt emberével az ellenség közvetlen közelében megfordult, kimondhatatlan fáradalmak után mégis csak hazatért fontos jelentésével. A signum laudist kapta.

Egy „nekifutás“.

A 41-ik gyalogezred a rarancsei ütközetben a később halálosan megsebesült Mayerhoffer ezredes vezényletével oly ellenállhatatlanul nyomult előre, hogy az oroszok valóságos rémivé lett. Legelől a 10-ik század rohant Rudolf főhadnaggal és Rottenberg hadnaggal az élén. Ezt a rohamot a század egyetlen lövéssel sem készítette elő. A tulerős ellenség puska- és gépfegyvertüzében sikerült a vitéz századnak egyetlen meglepő nekifutással az ellenség arcvonaláig jutnia. Rövid, gyilkos szuronyharc után az ellenség egy része futásnak eredt, a többi pedig — száznál több — foglyul esett, négy gépfegyverrel együtt.

A főhadnagy és a hadnagy a hadidiszitményes III. osztályú érdemkeresztet kapták meg annak külön kiemelésével, hogy az ő vitéz előretörésük döntötte el az ütközet kedvező kialakulását.

Kassai vadászok.

Válságos helyzetben volt 1914 augusztus 25-én a kassai 32-ik vadászszázalaj. Podhajcze mellett verekedtek a kassai fiúk, s keresztűzbe kerültek. Az oroszok tulerőben voltak, de a kassaiakat nem tudták megingatni.

Amikor a legválságosabb volt a helyzet, Aradi István százados összegyűjtötte a hátrálókat és századával rohamra indult.

— Előre, ha ott veszünk is! — ezzel a jelzővel támadt a muszkákra.

Az oroszokat annyira meglepte ez a váratlan roham, hogy kiugráltak fedezékeikből és megfutottak. Az így támadt résen azután keresztűlvághatta magát a zászlóalj.

Aradi százados merész rohamát ikervári Révy Ferenc főhadnagy géppuskás osztaga támogatta példás önfeláldozással. Amikor az osztag fele elveszett, Révy főhadnagy katonái még mindig rendületlenül megállták a helyüket. A muszka azonban a zászlóalj hátát is veszélyeztette. Itt Kálmán Imre hadnagy ölködött egy századdal. És a kassaiak itt is csodálatos hőstettet vittek véghez: megállták a helyüket a tizenhatszoros tulerővel szemben is. Aradi István, Révy Ferenc és Kálmán Imre pompás együttműködése megmentette a kassai vadászokat.

Lovaskaland.

— Őrjáratra kilovagolni!

Milyen egyszerűen hangzik ez és mennyi veszélyt, mennyi véres kalandot jelent. Őrjáratra kilovagolni: idegen sereg útjára, elhagyott falvak veszes csendjében, rejtekhelyekkel tele, végtelen erdőben, szomorú sikságon lovagolni: minden kanyarodásnál, minden halom és bozót mögött halálos kaland leshet a lovasra. Az ilyen őrjárat egy csapat hallgató, elszánt, karabélyt szorongató lovas.

Barta Ernő harciéri rajza.

VARJAK.

Tichy Vilmost a 7-es ulánusok 6-ik svadronjának tartalékos hadnagyát 1914 december 3-ikán három lovassal összekötő patrullnak küldték ki a 32-ik gyalogosztályhoz.

Izgalmas volt az ut. Ujra meg újra medvebőrös kozákfövegek bukkantak fel. Néha csak egyetlen lovas, amint nyakas paripáján mereven ült. Lövés dördült el, a lovas lebukott, a paripa meg vadulva futott tova. Máskor csapatosan jöttek, szinte eszeveszetten lövöldöztek majd hirtelen eltűntek. Olykor küzdelem és vad hajsza is keletkezett.

Mind a négy lovas sértetlenül érkezett a hadosztályhoz. Azután visszanyargaltak.

Valamely faluban haladtak az uton. Előttük — velük egy irányba — katonák masíroztak. Tichy messzilátót kapott elő: magyar-osztrák gyalog járőr volt. Ahogy tekintete a házakon végigsiklott, az egyik ház emeletén oroszokat pillantott meg. Az oroszok el is tűntek az ablakból.

Tichy rögtön parancsot ad a lóról való le szállásra. Óvatosan, folyton falhoz lapulva közeledtek az alattomos helyhez. Az oroszok már ki is léptek a házból. Egy percig tart a lázas izgalom, azután a hadnagy felemelte a kardját, az oroszok megfordultak és elképedve álltak ott. Négy puskacső meredt rájuk: eldobták fegyverüket, feltartották a kezüket. Egy orosz gyalogezred kilenc embere volt.

Tichy elszedte a fegyverüket, őket pedig a mi gyalog őrzőjünknek adta át, s aztán tovább ment a svadronjához. A III. osztályu érdemkereszttel tette kaptá.

Roham ötven fogollyal.

A 44-ik gyalogezrednek 1914 december 7-ikén parancsba adták, hogy a sötétség beálltával általános támadásra kell indulnia az orosz hadállások ellen.

Nesztelenül keltek utra késő este az egyes századok. Az volt a cél, hogy lehetőleg észrevétlenül érjenek az orosz hadállásokig, amelyekbe váratlan rohammal, meglepetésszerűen kell betörniök. Az orosz árkok mögött néhány ház égett és ez messzire megvilágította a vakítóan fehér hómezőt.

A rajvonalba fejlődött bakák mind óvatosabban haladtak előre: mihelyt megpillantják őket, nem lehet elkerülni a nagyobb veszteséget.

Ekkor Grosz Frigyes hadnagy századparancsnok észrevett néhány alakot, akiket a fű fénye erősen megvilágított s akik, nagyokat ugorva, a házak mögül árkaikba siettek. Oroszok voltak, akik előnyomulásunkat kikémelelték s most a lövészárkok legénységét fel akarták riasztani. A következő pillanatokban már gyorstűz volt várható.

Gyors és elszánt tette volt szükség. Már eldördültek az első lövések, majd hevesebbé vált a tüzelés. Itt-ott elesett egy-egy ember, a

rajok megakadtak. Vissza nem lehetett menni. Grosz hadnagy csapata élére sietett és bár még háromszáz lépésre voltak az ellenségtől, hatalmas hurrával tovaragadta embereit. Százszorosan visszhangzott ez a kiáltás.

A szomszédos csapatrészek velők tartottak s mind erősebben zugott a rohamozók hurrája. Grosz hadnagy valamennyiök előtt tört előre, az ellenség sűrű tüzelése sem állhatta már utjukat. Elsőnek Grosz ért rajával az orosz lövészárkokhoz.

Az ellenség alig védekezett már. Bakáink egy gépfegyvert zsákmányoltak és nyolcvan foglyot ejtettek. A többi elmenekült. A csapatot nem lehetett többé fékezni, parancs nélkül vették üldözőbe az ellenséget és az egyre több veszteséget szenvedett. Amikor Grosz hadnagy ezredéhez visszatért, ő is még ötven foglyot hozott magával.

A III. osztályu katonai érdemkereszttel tüntették ki.

A bekerített huszárjárőr.

Gróf Esterházy Alajos, a 7-es huszárok hadnagya, őrzőjára indult Ludvikovánál. Amint a faluhoz ért, megtudta, hogy a közelben három orosz század és egy üteg táborozik. Esterházy nem fordult vissza, hanem elszántan folytatta utját. Nem is kellett sokáig mennie, máris egy orosz lovasdandárra bukkant. Most már visszatért volna, hogy megvigye a hirt, de semerre sem volt szabad az ut, mindenfelé muszka lovasok cirkáltak.

Egyelőre egy erdőben húzódtak meg a huszárok, de még le sem szálltak paripáikról, máris közeli lódobogást hallottak és egy perc múlva lándzsás orosz lovasok tűntek fel az erdő fái közt. A gróf habozás nélkül előrántotta revolverét és az oroszok vezetőjére fogta. A fegyver eldördült, a muszka lefordult a lóról, mire társai megfordultak és megeresztett kantárszárral elvágattak.

A huszárok az egész éjszakát az erdőben töltötték. Hajnalban észrevették, hogy a megfutamodott járőr elárulta őket és most mindenfelől muszka csapatok nyomulnak feléjük. Esterházy néhány huszárjával elszántan felvette a harcot az oroszokkal.

Csak egy mód volt a menekülésre: ott kell hagyni lovaikat és gyalog kell átgázolni a közeli patakon. A gróf az erdő széléig lopózott előre, ott rajtaütéssel megtámadta a muszkákat s a zür-zavarban a patak partjához rohant. Az oroszok dühösen lövöldöznek rájuk, egy huszár ott esik össze a patak vizében, de Esterházy és a többi huszár átgázol a patakon és halálraszántan felkapaszkodik a partra.

Szerencsére nemsokára összetalálkoztak egy honvédjárőrrel és azzal együtt visszatértek a honvédezredhez — foglyokkal. Ez a rövid története Esterházy ötnapos küldetésének.

Ágyumentés.

A Tarnafka mellett vívott csatában történt, hogy a 13-ik ágyusezred negyedik ütegének egyik ágyufogatát szétlőtték az oroszok. Lovat akkor egyáltalán nem lehetett kapni s ott kellett hagyni az ágyut. Ceke Miklós hadnagy, aki már többször kitünt a parancsok közvetítésével, vakmerő segédtsízi lovaglásaival és az orosz tüzér-állások kikutatásával, vállalkozott rá, hogy az ágyut megmenti.

Két altiszttel visszalovagolt Tarnafkára. De az ellenség is résen volt és nemsokára olyan tűzbe kerültek, hogy az egyik altiszt súlyosan megsebesült. Bekötötték ahogyan lehetett és aztán megtalálták az ágyut is, majd a lovakat kezdték összefogdosni, amelyek az ágyu- és puskatűzben vadul vágattak összevissza.

— Inkább meghalunk, de az ágyut nem hagyjuk itt! — kiáltotta Ceke és nem is nyugodott addig, míg a lovakat össze nem fogdosta.

Maga fogta be őket az üteg elé az állandó orosz tüzelés közepette, majd az egyik lóra ült és így vitte vissza az ágyut Ponikvibe, az üte géhez. A signum laudis-t kapta ezért.

A hid védelme.

Az 1914 október 21-iki drohobici ütközetben az 58-ik gyalogezrednek a hidat védő százada válságos percekben esett át. Tulnyomó számu ellenség szétmorzsolással fenyegette a gyöngye csapatot. Visszahúzódtak volna, de a házak mögött az ut sűrű orosz tűz alatt állt s hátul is csak a halál lesett rájuk. Rögtönös hátrálással mentsék azt, ami még menthető, vagy megkísértsék az emberfelettit: megtámadják az ellenük áramló tulerőt és legalább egyidőre szabadban lélegzzenek fel? Musil százados elszánt embereket keresett, akik támadni mernek.

Csernicky Antal hadnagy összeszedte szakaszát, néhány tüzes szóval felvilágosította őket a helyzetről s aztán kirántott karddal mindnyájuk előtt vetette magát a feléjük rohanó ellenségre. Olyan vad erővel törtek reá, hogy emberhullámát visszavetették, hátrább lökték, míg csak az orosz gépfegyverek utjukat nem állták.

Saját hadállásunkat megtartottuk, az ellenség kitakarodott az övéből; a helyzet parancsolta vesztéségteljes visszavonulás helyett a bátor csapat jelentékeny sikert ért el. Csernicky signum laudis-t kapott.

A becsapott muszkák.

Csarnogurszky Antal hadnagy a harctéren végigélte mindazokat a veszedelmeket, amelyek velejárnak a modern háborúval. Kétszer volt beteg s mikor jobban lett, ismét bevonult a 16-ik gyalogezredhez. 1915 augusztus 28-ikán a monasztersízkai csatában az ellenségtől megszállott Koropiac ellen hirszerzőjárórt kellett volna előreküldeni. Napközben lehetetlen volt

ez, mivel az ellenség keresztülrajzolta az egész vidéket, de alig szállt le a sötétség, Csarnogurszky hadnagy utrakelt kis csapatával. Erdőn, bozótban, járatlan dombokon hatoltak át éjnek idején. Kevés idő múlva kozákJárórra bukkantak.

Halk parancsszó, rendelkezés, az ellenséget körül fogják, vezényszó, pontos cél, ösztűz, — az orosz előcsapat harcképtelen lett.

A nagy és gyors tüzelésre a hátrábbfekvő gyalogság természetesen azt hitte, hogy az éjszaka védelme alatt nagyobb számu csapatrészeink támadták meg állásaikat s az oroszok erre hirtelen továbbálltak. Csarnogurszky hadnagy megfigyelte az ellenség gyors eltakarodását s ezzel a fontos jelentéssel tért vissza ezredéhez. A legfelső dicsérő elismerést kapta meg a katonai érdemkereszt szalagján.

Karácsony a Nida partján.

Borzasztó harc folyt 1914-ben épp karácsony táján a Nida partján. A 71-ik és 72-ik gyalogezred a Dankl-hadsereg keretében Scsitniki és Szempiehov községek mellett a legiszonyubb helyeken csatáztak.

A 72-esek december 20-án nagy küzdelem árán megszállták Scsitnikit, de alig sáncolták el magukat a községben, éjszaka dühös támadással rontott rájuk az orosz. Eleinte úgy látszott, hogy győz az orosz tulerő. Az ezred egyes részeit már elszakították, bekerítették. Az orosz tüzérség a mieink minden kitörési kísérletére örületes ágyuzással felelt.

Prey Zsigmond ezredes a legválságosabb órában 71-esei egész haderejét harcba vetette s a másik ezrednek még szabad részét magával ragadva, rohammal ment neki az orosz övnek, áttörte és a győzelmes ellentámadást Scserbakov faluig terjesztette ki. Ott befészkelte magát s az ellenség naphosszat tartó ágyuzása sem tudta onnan elzavarni.

Nagyszerűen küzdött az egész 71-es ezred, mindenekelőtt Haas Leó főhadnagy, mint századparancsnok. Az éjszakai harc több helyen iszonyatos kézitusává fajult s eközben Haas csapata kiüzte a faluból az ellenséget és a 72-esek körülkerített csoportjait bravuros támadással kiszabadította.

Milcsics János főhadnagy pedig mint századparancsnok a Scsitnikiből kihangzó csatazajra riadót fuvatott és az ellenséget saját elhatározásából hirtelen oldalba támadta. A második kombinált támadásra már kivonult az orosz a faluból. De nem sok időre. Ismerte a hely jelentőségét s új haderőt vetett harcba, amely a halálra fáradt és nagyon megritkított csapatainkat kiszorította a faluból.

A mieink még sem veszítették el harci kedvüket. Másnap újból megkezdtek a véráztatta talajon küzdelmüket a tegnap elesettek holttesteivel fölött.

A 16-ik táborig század parancsnoka, Liszt

Ferenc százados délről nyomult Scsitnikinek. Parancsa a Nida kompja ellen való előrenyomulásra szólott, amelyet ép úgy, mint a falunak déli részét, az ellenség szállott meg.

Sebes és vad rohammal a partig jutott el s itt keményen állotta a faluból gyorsan kiküldött orosz tartalékok támadásait. A falubeli oroszoknak így beállott pillanatnyi gyöngülését a 72-esek arra használták ki, hogy a másik oldalról törjenek be a faluba.

Az így támadt kézitusában a 11-ik század parancsnoka, Polikait Alfréd százados csodás hősiességgel győzött. A századost, aki rohammal a falu északi szélét foglalta el, éjszaka rettenetes tulerő támadta meg. De lépésre sem hátrált s akkor sem engedett át talpalatnyi tért sem, amikor az ellenség katonái minden akadályt leküzdve, a mieink kifeszített melle elé jutottak. Nyolc orosz rohant egyszerre a századosra. Emberei mögötte dulakodtak az oroszokkal, késsel, ököllel, foggal viaskodtak, csak hogy századosukig utat törjenek. A századost már számos vágás s szurás érte, harcolva rogyott le, de még a földön is, utolsó leheletéig harcolt és három ellenséget leölve, adta ki lelkét. Prey a III-ik osztályu érdemkeresztet kapta, Haas, Milcsics és Liszt a második signum laudist, Polikait pedig a III-ik osztályu vaskoronarendet.

Ugyanakkor éjjel újból végigzajlott a harc Scsitniki gránátoktól és tüzvésztlől szétdukt házsorai között. Az ellenség újból érvényesítette tulerejét, a mieink két nap alatt már negyedszer mentek rohamra a falu ellen. A 10-ik század parancsnoka, Ungár Alajos főhadnagy oly hévvel rontott az ellenség hadállásába, hogy egyszerre csak egyedül maradt az oroszok közt bekerítve. Pisztolyával és kardjával vakmerően harcolva, olyan elkeseredetten küzdött, hogy utat is vágott övéihez, akik már elveszettek tartották. Erősítéseket vonva magához, az oroszokat kikergette állásukból. Dicsérő elismerést kapott ezért a királytól.

Ilyen harcokkal telt 1914 karácsonya a Nida partján.

Az ungvári hős.

Dely János, akit a maga rendkívül vakmerő, s a legénységét lelkesítő példaadásért a legelső között emlegetnek ezredének hősei között, bámulatos hidegvérével, mindig önként jelentkezve s többnyire saját kezdeséből sikeres fegyvertényeket hajtott végre.

Dely a háboru előtt mint örvezető az ungvári hadkiegészítő parancsnoksághoz volt beosztva irtokai minőségben. Mikor pedig a háboru kitört, önként jelentkezett a harctérre, s beosztották a 66-ik gyalogezred 16-os tábori századába.

Mindjárt az első csatában kitünt Tomasovnál, ahol nehéz harcot vivott a 16-ik század.

Dely százada azt az utasítást kapta, hogy foglalja el a szemközt fekvő magaslat egy részét,

amelyet makacsul védelmeztek az oroszok. De az előretörés közben olyan gyilkos tűzbe került a század, hogy a további előnyomulás lehetetlennek látszott. A rákövetkező lassu előre-dolgozásnál egészen a rohamig Dely az első között volt, aki betört az ellenséges árokba, sok oroszot levágott s néhány bajtársával együtt harmincnyet foglyul ejtett. Delyt egy golyó megsebezete a fején, de nem ment el a csatavonalból, hanem bekötözve magát, tovább harcolt.

A Magieránál lefolyt csatában két emberével mint összekötő járőr pontosan irányított oldalozó tűzével két gépfegyvert szalasztott meg, melyek kitünő állásukból sikeresen lötték csapatainkat. Delyt ekkor a bronz vitézségi éremmel tüntették ki.

Később október 23-ika és november 3-ika között rettentő csaták dultak a San mindkét partján. Az ungvári ezred Rudnikánál csatározott, s különösen elfajultak a harcok a hirhedt rudniki kastély körül, mert ez a hatalmas kőépület fontos támaszpontja volt az egész San-menti ütközetsorozatnak.

A folyó partján állt az orosz is, a 66-os gyalogezred is, úgy, hogy a kastély a két rajvonal közé esett. A két csatavonal között azonban egy másik tömör gazdasági épület is volt, ahova — mint ezt Dely megfigyelte — egyesével surrantak be az oroszok s így készülődtek újabb támadásra.

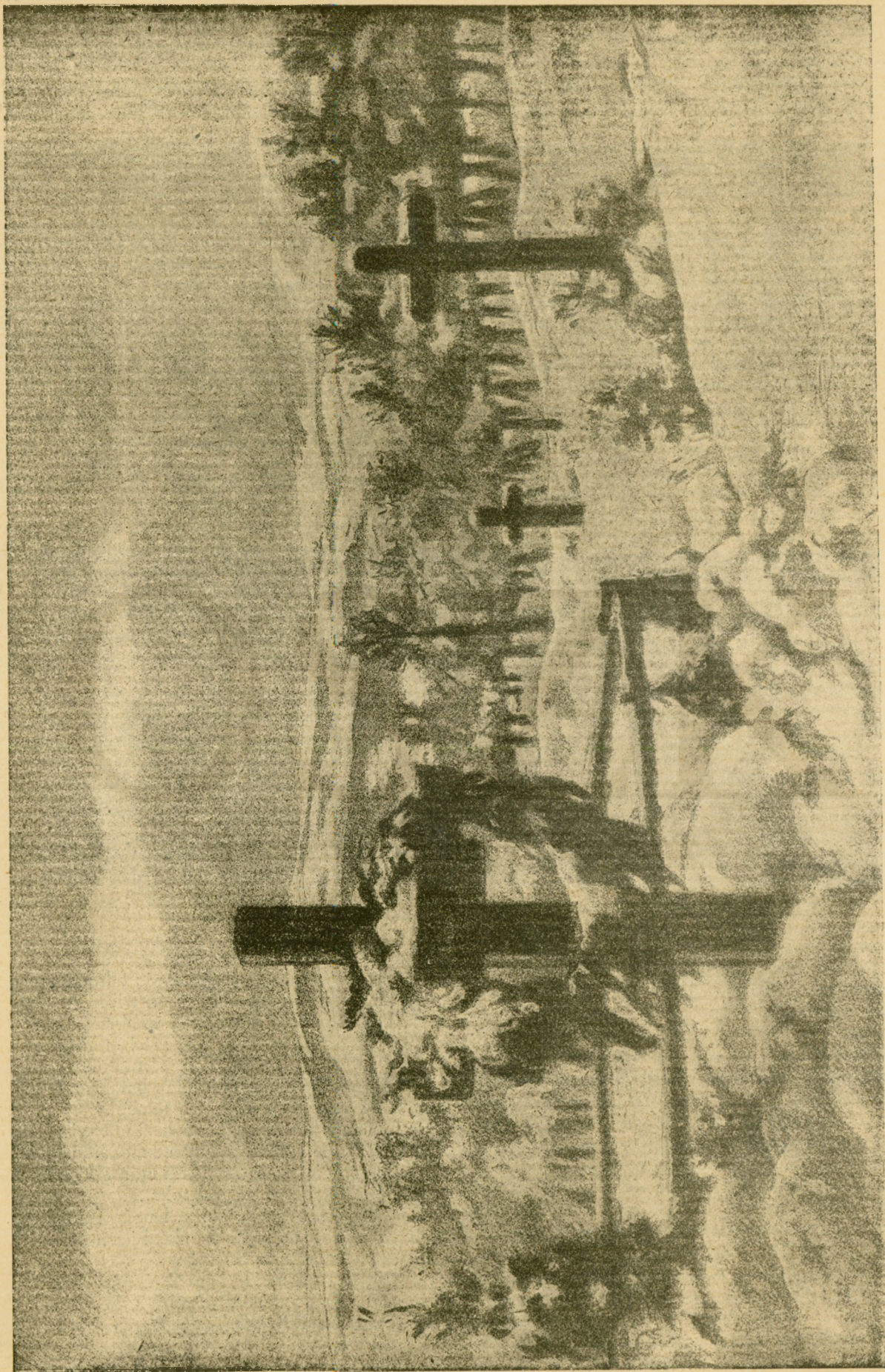
Dely ekkor teljesen önszántából, mikor lezállt az esthomály, a körülötte fütyülő golyók záporában az épületig csuszott előre, ott fölmászott a szétlőtt tetőre s a hasadékon át megfigyelte, hogy a házban orosz katonák és tisztek vannak, sőt az egyik kamrában két saját katonánk fekszik, a 25-ik gyalogezredből. Miután két foglyunkat megmentette, visszatért a lövészárókba s engedelmet kért, hogy az épületcsoportot levegőbe röpithesse.

A következő éjszaka újra a házcsoporthoz lopódzott. A tetőre kuszva, az egyik üres kamrában elhelyezte a magával hozott ekrazitot. A vezetőzsínórt meggyújtva, leugrott a tetőről, egy közeli barázdába szaladt és ott elbujt.

Az iszonyu robbanás után saját gépfegyvereink erős tüzet indítottak abba az irányba, a ház mögé, amerre a még életben maradt ellenség menekülni próbált. A menekülés esetleges irányát Dely jelölte meg a géppuskás osztag számára, még napközben.

Dely ezután szakaszvezetővé léptették elő, s az első osztályu ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

A robbanás után állva maradt még az épülettömbnek több fala s ezek kitünő fedezéket nyujthattak az oroszoknak, ha esetleg újból támadásra készülődtek volna. Dely egy napon megfigyelte, hogy az ellenség serényen dolgozik a fölrobbantott épület felé vezető futóárkon. Néhány önkéntes vállalkozó kíséretében s kézi-

Barta Ernő katedrális rajza.

LIMANOVA.

Ahol Muhr ezredés elesett és ahol a Nádasdy-huszárok pihennek.

bombákkal fölszerelve, a következő éjszaka újból az épületcsoporthoz surrant előre.

Dely vakmerő kis csapata, miután a bombákat az ellenség közé dobta, rátört az oroszokra. Iszonyu kézitusa után megsemmisítették az oroszokat, az egyiket pedig, aki rendkívül ügyesen védekezett, foglyul hozták magukkal. Delyt a dulakodásban több bajonetszurás és lövés érte, a kezén pedig oly súlyos sebet kapott, hogy később le kellett vágni az egyik ujját.

Ezután kapta az arany vitézségi érmet.

Súlyos sebéből alig gyógyult föl Dely — akit időközben őrmesterré léptettek elő — jelentkezett az első menetzászlóaljhoz s visszatért a harctérre.

Alig hogy odaért, újabb tanujelét adta vitézségének. Március közepe táján történt a Dnyeszter partján, Harasimov mellett vívott ütközetekben, hogy Dely százada két szakaszát sikeres rohamra vezette, de eközben egy dum-dum golyó oly súlyosan megsebesítette az orrán s fél szemén, hogy megvakult a jobb szemére.

Delyt ekkor a másodosztályu ezüst vitézségi éremmel tüntették ki, a hadügyminiszterium pedig tiszthelyettessé léptette elő.

Főhadnagy, mint hadosztályparancsnok.

A mai háboru modern keretei közt is történnek olyan bravuros cselekedetek, melyek a középkor lovagjainak romantikus hőstetteire emlékeztetnek. Locher Ágost főhadnagy esete bizonyára ezek közül való.

Locher főhadnagy a temesvári 20. tábori ágyusezredben szolgál és a háboru kitörése óta egy hadosztály segédtisztje. Ebben a minőségében olyan példás kötelességtudást és fáradhatatlan önmegtartóztatást tanúsított, hogy fölöttes hatósága a „hadosztály vezető és legkitartóbb elemének“ nevezte kitüntetését fölterjesztésében.

A háboru első négy hónapjában négyszer változott a hadosztály parancsnoksága s mindenekelőtt Locher főhadnagy fáradhatatlan munkájának tulajdonítható, hogy a hadosztály e személyi változások alatt is megőrizhette teljes harckészségét.

A főhadnagy egyizben két napig maga volt a hadosztály parancsnoka s így három napig harcolt Mákosnál az oroszokkal. Amikor pedig szünetelt a harc, még az élelmező tiszték szolgálatát is ő látta el.

Voltak napok, amikor nem csupán a magasabb, hanem a kisebb parancsnokok teendői is az ő vállára nehezedtek, mert időközönként nemcsak parancsnoka nem volt a hadosztálynak, hanem századosok, sőt főhadnagyok sem voltak a kötelékében.

A vitéz főhadnagy Podvisokic mellett a lemergi ütközetben megsebesült, de alig hogy bekötötték a sebeit, lóra ült s földérintő utra indult. A terepet, amerre lovagolt, erős tűz alatt tartotta az ellenség, de Locher főhadnagy nem

rettent vissza a veszedelemtől és fényes eredménnyel tért vissza.

A makrei csatában több ágyunkat gyorsan az erdő egy olyan pontjára dirigálta, ahonnan tüzeink sikeresen avatkozhattak bele az ütközetbe. Intézkedése tényleg döntő hatással volt az ütközet kimenetelére.

Mint megfigyelő tiszt a legnagyobb hidegvérrel tartott ki az ellenséges tűzben és rendszeren értékes jelentéseket küldött ütegeinek. Kitüntetését, a hadiékítményes III. o. érdemkeresztet, nagyon megérdemelte.

Orsovai vitézek.

Szerbia leigázásának legfontosabb előfeltétele volt az Aldunán való átkelés kierőszakolása. Ennél a ragyogó katonai teljesítménynél különösen kitüntette magát az orsovai 2. népfelkelő gyalogezred.

Az orsovai hősök bravurjai közül legalább néhányat föl kell említenünk.

Alig keltek át csapataink a hatalmas folyón, Gramling Alajos főhadnagy hatalmas lendülettel rohamra vezette századát. A szerbek, akiknek sorait már az is megzavarta, hogy csapataink olyan meglepetésszerűen keltek át a Dunán, az orsovaiak rohamára gyorsan visszavonultak Tekijára. Csapataink természetesen nyomon követték őket.

Gramling főhadnagy a népfelkelőezred második századával újra rohamot vezényelt a szerbek ellen, s a falu utcáin elkeseredett harc keletkezett.

Katonáink szuronnal, puskatussal tisztították meg az utcákat, és Gramling főhadnagyot mindig ott lehetett látni, ahol a leghevesebben dult a harc.

Egyik orsovai baka kezében selyemből készült nemzeti színű zászló lobogott, amelyet a nagy támadás előtt az orsovai lányok ajándékoztak a főhadnagy századának.

Gramling főhadnagy a csata fürgetegében odaugrott a bakához.

— Ide a zászlót! — kiáltotta és felrohant a templomtoronyba, ahol kitűzte a trikolorót. A zászló diadalmasan lobogott a szélben; talán ez volt az első magyar zászló, amelyet kitűztek az elfoglalt szerb földön. Ezer torokból zúgott fel az éljen és a derék orsovaiak hatalmas lendülettel kiverték a szerbeket a faluból.

A főhadnagy a diadalmas roham után visszavetett századához, s összegyűjtve katonáit, ismét előrenyomult, és nehéz küzdelem után elfoglalta a Tekija körül fekvő magaslatokat.

Gramling főhadnagy, aki a Dunán való átkelés előkészítő munkájához önként jelentkezett, a III. oszt. érdemkeresztet kapta.

A tekijai nap másik hőse Reisinger József főhadnagy, aki szintén az orsovai 2. népfelkelő gyalogezred második zászlóaljában szolgál.

Miután szakaszával átkelt a folyón, a helyzet helyes és gyors mérlegelésével, saját kezdéséből

egy meredek szakadék felé vezette katonáit, s onnan oldaltűzbe fogva az ellenséget, nagy mértékben megkönnyítette a szomszédos szakaszon küzdő csapataink dolgát.

Reisinger főhadnagy legfelsőbb dicsérő elismerésben részesült. Ugyanezt a kitüntetést kapta Bánhegyi Lajos hadnagy is.

Bánhegyi szakasza a küzdelem folyamán rettenetes oldaltűzbe került. De a hadnagy nem jött zavarba, hanem gyorsan megváltoztatta szakaszának arcvonalát.

— Előre! — kiáltotta és a szerbekre rontott.

Emberei elszántan követték. A szerbek nem tudtak ellenállni az orsovaiak rohamának, hanem menekülni kezdtek. A szakasz egy tisztet és nyolc katonát ejtett foglyul. Bánhegyi katonái az utcai harcokból is kivették részüket.

Méltó bajtársaik voltak Riegler Sándor hadnagy vitézei is. Ez a fiatal tiszt különösen az utcai harcokban tüntette ki magát, halálmegevető bátorsággal üzte ki a faluból a komitácsiakat, akik házakból, fákról és pincékből lövöldöztek csapatainkra. Rieglert a signum laudissal tüntették ki.

A megboszult halott.

A legszomorubb híradások azok, amelyek elhunyt hősök kitüntetését jelentik. Ilyen a sok közt Thomas Győzőé, akinek neve után a veszteségi lajstromban olvashattuk, hogy „már másodszer sebesült meg“.

Thomas a 64-ik gyalogezred hadnagya, sulyos sebéből fölépülve, mint zászlóaljsegédtiszt az egyik honvéd-gyalogezredhez került. A legnehezebb föladatakra is rögtön készséggel vállalkozott s 1915 december 15-én Brzozovánál sűrű golyózáporban ugratott el az ellenséges állások előtt fontos jelentéssel, amelyet ezredéhez juttatott s így „válságos helyzetből szabadította ki ezredét“.

1915 január 2-ikán jelentékeny tulerő szorgatta ezredét. Az oroszok az éj sötétjét rohamtámadásra használták fel, s tömött oszlopokban akartak állásainkon keresztültörni. Egyre újabb tömegek tódultak a védőkre, akiknek ellenálló ereje már bénulni kezdett. Thomas hadnagy most a tartalék élére állott. Rohamot vezényelt s az ellenséget oldalba támadta. A meglepett oroszok hátrálni kezdtek, a mieink azonban nyomukban voltak és a megkergetett ellenségnek nagy veszteségeket okoztak. Thomast golyó találta el a karján, katonái hasztalanul könyörögtek neki, hogy engedje a sebet bekötözni. A hadnagy „nem ért rá“. Előbbre és előbbre vezette katonáit, győzelmes rohama a többit is magával ragadta, ő meg szüntelenül az első sor élén haladva, kergette az oroszokat.

Eközben találta a második golyó. Halálos sebbel rogyott össze, de estében is buzdította embereit:

— Csak előre fiuk! Bosszuljatok meg győzelemmel!

Igy történt. A hadnagy haldokolva értesült a győzelemről, amelyet ő szerzett meg.

Tisztársai és legénysége könnyező szemmel állottak sirja körül, amelynek keresztjére fölirták hőstettét is. A fiatal hadnagy emlékének a III. osztályu katonai érdemkeresztel hódoltak.

A huszártávírász.

Az első háborus őszön Malagossednél állt Hauer tábornok lovas hadteste, Jedrezejovban pedig egy német gárda hadtest. E két hadtest és a hadsereg főparancsnokság közt Kenyeres János 6-os huszárfőhadnagy létesített távirati összeköttetést. A táviró állomás Checinyben volt, ahol gróf Schuler ezredes állomásozott az utóvéddel.

Október 29-ikén este hosszú küzdelem után az utóvéd feladta hadállását. Gróf Schuler ekkor magához hívatta Kenyeres Jánost.

— Főhadnagy ur, az utóvéd kivonul Checinyből. Szakítsa el a táviró-vezetékét.

A főhadnagy szalutált és visszament a táviró-állomáshoz. De esze ágában sem volt elszakítani a vezetékét. Még várt, mert az utóvéd nem volt biztonságban. Azután meg a hadsereg-főparancsnokság is küldhetett még utasításokat Hauer tábornoknak. Közben pedig elromlott a vezeték és a főhadnagy egész hajnalig várt, s a hosszú órák alatt állandóan az a veszély fenyegette, hogy egy orosz ágyugolyó rádönti a táviró állomás házikóját, vagy bekerítik és elfogják.

Pitymállatkor végre kijavították a vezetékét és Kenyeres főhadnagy továbbbithatta a fontos táviratokat.

Mire lóra ült, már a falu határában volt az ellenség. Valóságos golyózáporban száguldott tova, de szerencsésen utolérte gróf Schuler csapatait. Kenyeres főhadnagyot az érdemkeresztel tüntették ki.

Veszedelmes argumentum.

1914 októberének egyik estéjén Torgovski-Posvielnen faluban pihent a pozsonyi honvéd-ezred. Hogy nyugodtan táborozhassanak, kiküldték Kiss Jenő hadnagyot egy század honvéddel őrségre.

Csendes, sötét éjszaka volt. A nagy csendben csak a falu szélén csörgedező patak csobogása hallatszott. Éjfél is elmúlt már, amikor jelentették a járőrök, hogy az ellenség át akar kelni a patakon.

Kiss Jenő haladéktalanul elindult az ellenség felé. Egy kis falunál találkoztak és minthogy az oroszokkal egy üteg is volt, salveval fogadták a honvédeket. De a pozsonyi fiuk nem ijedtek meg a tulerőtől. Szuronnal támadták a muszkákra, akik erre az argumentumra lemondtak átkelési szándékukról.

Néhány nap múlva gyors elhatározottságával az ezredet mentette meg a bekerítéstől a fiatal hadnagy. Ez alkalommal is rohammal verte vissza a muszkát, ez alkalommal is ő maga ment legelől a golyók záporában. Kiss Jenőt a signum laudissal tüntették ki.

Ötven muszka és hét huszár.

Orosz szekeresoszlop vonult át Varez községen. Negyven szekér döcögött hadihidveréshez szükséges anyaggal megrakodtan. A parancsnok és ötven katonája, akiket védelmül rendelték ki, abban a kellemes hitben ringatóztak, hogy bajuk nem eshetik. Magyar-osztrák katonaságnak se a közelben, se a távolban semmi nyoma; a „vörös ördögök“ meg csak nem járnak ezen a nyomoruságos mocsaras vidéken.

Az oroszok pipázva ballagtak az uton; parancsnokuk pedig szivarra gyujtott.

Amikor a kocsisor egy kanyarodásnál befordult, az orosz tiszt szinte gépiesen hátranézett, de a kocsisor végét nem látta. Fáradt paripáját megsarkantyuzta és a hátsó szekerek felé lovagolt. Mi történhetett azokkal, hogy meg sem mozdulnak?

— Miért nem mozdultok?! — ordította rekedten az orosz tiszt, de katonáinak torkukon akadt a szó . . .

Idegen lovasok termettek köztük, mintha a villám hozta volna őket. Atkozódás, szitok és jajszó hallatszott onnan.

Az orosz tiszt szét se nézhetett, már három magyar huszár fogta közre. Néhány perc múlva az egész kocsisor zsákmánya volt a huszároknak, teljes anyagkészletével 70 lóval, 50 főnyi legénységet pedig foglyul ejtettek a magyar huszárok.

Ezt a huszárcsinyt krompachi Cornides Béla huszárfőhadnagy hajtotta végre hét huszárjával, akikkel földérintő utra indult. A főhadnagyot a „signum laudissal“, hét huszárját pedig az ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Az ezred megmentője.

November kilencedikén elkeseredett, nehéz harc folyt Lisniovice mellett. A mi lövészárkainkat a marosvásárhelyi 51-esek védelmezték a tulerőben lévő oroszokkal szemben, akik már oldalról, sőt hátulról is fenyegették a mieinket.

Egyszerre csak az ellenség két erős százada, amely eredetileg be akarta keríteni az 51-eseket, hirtelen hanyat-homlok visszafelé kezdett menekülni. A váratlan és ránk nézve szerencsés fordulatot Pichler Károly százados, a nagyváradi 37-ik gyalogezred egyik géppuskás osztagának parancsnoka idézte elő, aki látva az 51-esek szorongatott helyzetét, géppuskáival észrevétlenül az ellenség elé ment és meglepetésszerű gyors tüzeléssel megzavarta a támadó oroszok sorait.

A géppuskás-osztag főfegyvermestere már elesett a küzdelemben, a legénység nagyrésze is megsebesült, de Pichler százados nem tágitott.

— Kitartás, fiuk! — kiáltotta és maga ugrott oda a gépfegyverhez.

E pillanatban átfurta egy golyó a balkarját. De a százados nem törődött égő sebével, hanem továbbra is a gépfegyver mellett maradt.

Néhány perccel később a jobb karján is megsebesült. Ez a második golyó a csontot is összetörte és szétszaggatta az izmait. De Pichler százados még most se tágitott. Kitartott, míg csak eszméletlenül össze nem esett.

Bravurjáért, amellyel az 51-eseket megmentette a körülzárástól, a hadiékítményes III. osztályu érdemkereszttel tüntették ki.

Egy felrobbantott kolostor.

Régi bucsujáróhelye volt a montenegróiaknak a kosierovi kolostor. A komor épület visszautkröződött a kis Trebinjicsica folyócska tükrében s a háboru alatt erős támaszponttá építették ki a fekete hegyek harcosai.

Egy szép augusztusi napon heves ütközet folyt le a kolostor mellett. Schmidt alezredes népfelkelői csaptak össze a montenegróiakkal.

Az alezredes kis csapatához volt beosztva csiktoplóczai Györgypál Guidó árkászszázados egy maroknyi árkászcsappattal.

A százados tudta, hogy ebben az ütközetben is a régi kolostorra támaszkodnak a crnagorcok. Gyors elhatározással arra felé vette útját embeivel.

— Fel kell robbantanunk a kolostort, fiuk, — mondotta, — mert különben sohse tudunk elbánni a montenegróiakkal!

Azzal megindult a folyó felé. Az ellenség rettenetes golyóesőt zuditott rájuk, sőt oldaltűz alá is fogta őket, de Györgypál százados árkászai mégis átkeltek a Trebinjicsicán.

A partra érve, a kolostorhoz rohantak, vilámgyorsan elhelyezték a robbantó anyagot és meggyujtották a kanócot.

Azzal vissza a folyóhoz.

Egy perc múlva eget-földet rázó dőrej kíséretében levegőbe repült az ódon épület. A montenegróiak erős támaszpontja összeomlott. A katonai érdemkereszt volt a százados jutalma.

Huszárok az ágyuk ellen.

Virányi Ferenc alezredes és Tóth-Váradai Asbóth István százados a 9-es honvédhuszárok tisztjei megcselekedték azt a vakmerő bravurt, hogy huszáraik élén rohamot intéztek az ellenséges tüzérség ellen és az egyik ütegnek valamennyi emberét lekaszabolták, az ágyukat pedig elfoglalták. Virányi, aki a veszedelmes roham alkalmával megsebesült, a III. osztályu vaskorona-rendet, Tóth-Váradai Asbóth pedig a katonai érdemkeresztet kapta kitüntetésül.

Szolnoki 68-as bakák támadása rajvonalba Dubnó előtt.

29-es honvédek a szegény lakosság holmiját mentik az égő Bresztlitovszkban.

Hegyi harc az ungi határon.

Népfőlkelőink 1914 december 21-én éjszaka rohanással elfoglalták az 1035 méter magas hegyet s ezzel Ungmegyét megtisztították az oroszoktól. Az álmukból fölriadt oroszok nagyrészét elfogták.

Szegedi 46-os bakák rohama Bártfa mellett.
Rendkívül véres közelharcban vertek vissza egy egész orosz dandárt.

Háromszéki és esiki székelyek előnyomulása Csernovic felé.

A Hindenburg-ezred bakái az Erdős Kárpátokban.

Hajdumegyei bakák hóföregtegben a Tatárhágón.

21-es honvédek yillamos drótsövényeket készítenek az uzsoki szorosban.

Székelly bakák (Dési Zoltán ezredének vitézei) Zalescykinél.
1915 június 22-ikétől 28-ikáig súlyos harcot vívtak a Dnyeszternél s az ötszörös túlerővel szemben is áttutottak a folyón.

C.F. BAUER
1915

Egy kozákszotnya pusztulása Tarnopolnál.
Nehéz tancuk gránátjai csaptak a támadó lovasok közé s csaknem az egész szotnyát megölték.

Debreceni gyaloghuszárok drótakadályokat készítenek.

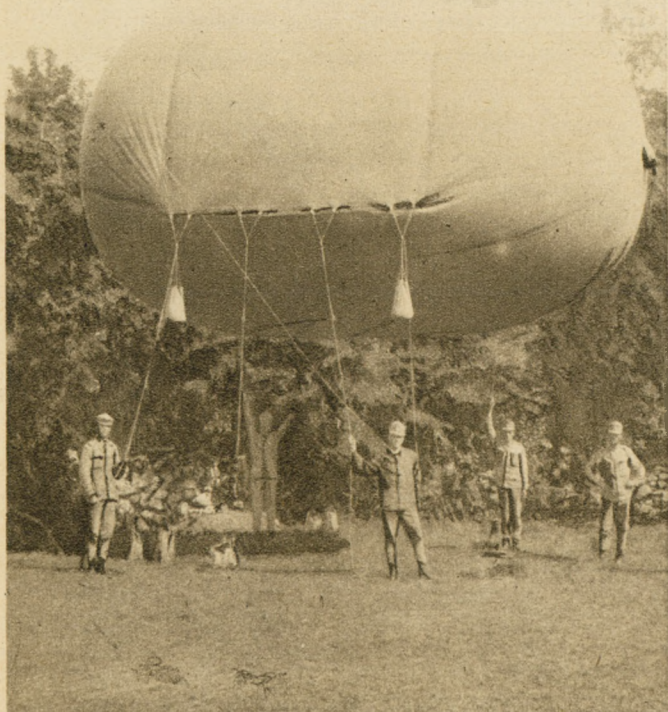

12-es Edward-huszárok harcra indulnak.

A cebrovi állás mögött.
1916 június.

69-esek megfigyelőballonja

Mérges gáz kilövése

Az oroszok nagy rohama a keleti Kárpátokban.
1915 február 4-ikén történt ez a hatalmas, de sikertelen támadás népfőlkelőink ellen a Kasztlík-magaslaton,
amelynek oldalán sok száz szibériai lövész pusztult el.

A «fehér hollók» és a kozák járőr.

Négy honvéd ártalmatlanná tett egy kozákesapátot és fontos jelentéseket vett el a kozáktisztól.

Farkasvermek hegyes karókkal és villamos drótsövények

30¹/₂-es mozsárágyunk tüzel Tarnovra.

Magyar dandár telefonközpontja a bródyi esata idején.

Jászkun virtus.

Bagyovszky István népfőlkelő 70 emberrel meglepő rohamot intézett egy orosz állás ellen, 210 muszkát elfogott, 9 ágyút, 1 gépfegyvert zsákmányolt, amiért az arany vitézségi érmet kapta.

30¹/₂-esünk hatása Keletgaliciában.

Haditüdősitünk jelentéséből: «Egy gránát lecsapott egy orosz század közé s 500 méteres körzetben rémes pusztulást okozott. Az orosz parancsnok, akinek a jobb lábát letépte, kérte szanitéceinket: vigyék az ágyúhoz, hogy saját szemével lássa halála előtt»

R. Höpfer
1915

Honvédeink általános rohama Kolomea ellen.
Nagy utcai kitérdelem után 2000 foglyot ejtettek itt s óriási hadianyagot zsákmányoltak 1915 február 18-án.

A legveszedelmesebb percben.

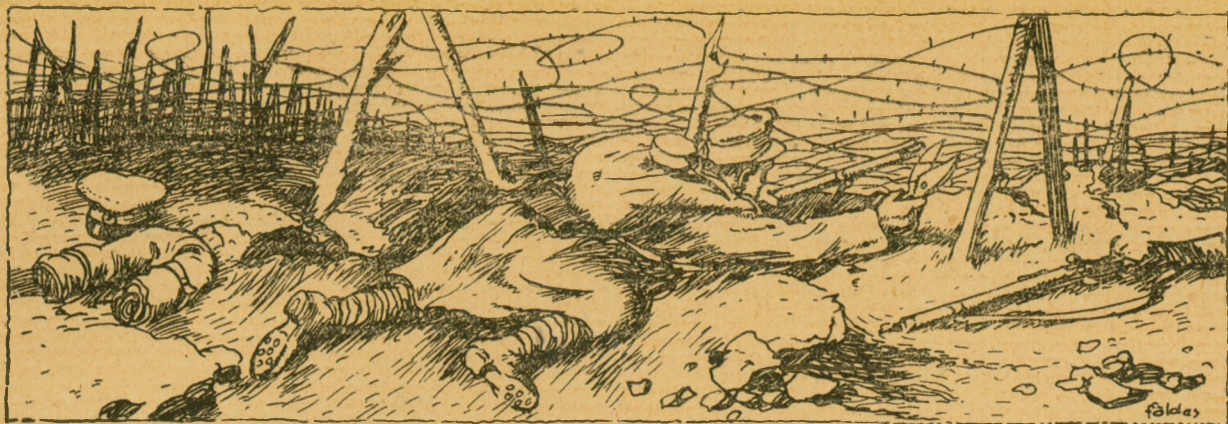
Hadtudósítónk jelentéséből: «Az orosz hálvéd halálmegevetéssel küzdött. A híd egyes részei már lángoltak, amikor a komáromi 12-esek odaértek. Az oroszok benáines meg petroleumos hordókat göngyelték a hídra, de a honvédek idején a vízbe dobáltak mindent. Ennek a hős honvédesapatának köszönhető, hogy Kolonost élhették amikor az ellenség egy része még a Pruth déli partján állt.»

HONVÉDHUSÁROK ÜLDÖZIK AZ OROSZ GÁRDACSAPATOT.

A MI HŐSEINK.

— HARMADIK SZOROZAT. —

Hetvenkét órás harc étlen-szomjan.

1914 november 9-én délután, sűrű köddel lepett hegygerincen át vezetett az útja a 69-esek harmadik zászlóaljának. Parancs szerint az 1240 méter magas Zapolje-csucsot kellett elfoglalni. A nagy ködben csöndesen haladt előre a csapat. Közben be is esteledett, tájékozódni nem lehetett.

Egyszerre csak heves gyalogsági tüzet kapott az elől haladó tizenkettedik század, mire azonnal csatárvonalba ment át. Dr. Vasadi Balogh György feladata volt a jobbszárnyon szélesen kiterjedő arcvonalban biztosítani a bekerítés ellen szakaszával a zászlóaljat. Térden csúszva lehetett csak felkapaszkodni a meredek hegyoldalra. Ellenük sűrű záporban hullottak a golyók, rohantak a legördített sziklák. A szakasz azért ment előre, hallgatva, némán, hogy észrevétlenül minél közelebb férközhessenek az ellenség állásaihoz; lövést leadni nem volt szabad.

Eközben pár lépésről látták, hogy egy szerb hatalmas követ hengerít a sziklafal szélére, hogy lezudítsa a csapatra. Dr. Vasadi odasugta az egyik bakának:

— Lödd le fiam a bestiát!

Csattant a fegyver és a szerb holtan bukott rá a köre. De a lövés után tovább menni nem lehetett. Husz-harminc lépésről ropogtak a fegyverek. A köd ritkulni kezdett s a biztos takarásból az ellenség mint a verebeket, úgy szedte le a mi katonáinkat.

Lefeküdt a szakasz, a kövek mellett keresve egy kis takarást. És megkezdődött a tüzelés. Hetvenkét óra hosszat tartott ez a közelharc, amely idő alatt enni-inni nem kaptak. Havat vettek a szájukba, hogy éhségüket és szomjúságukat csillapítsák. A töltés elfogyott, annak pótlásáról a legnehezebb körülmények között kellett gondoskodni többször is.

A sebesültek, halottak száma ijesztően szaporodott; a rajvonal mindig ritkább és ritkább

lett. Végre alig tizedmagával maradt, de állását nem adta fel, kitartott ott addig, míg nem jött végre a megváltó parancs, mely „vorwärts“-et jelzett. Pár emberével előretört az egész zászlóaljjal egyidőben s az 1240 méteres magaslatot a 69. gyalogezred III. zászlóalja elfoglalta. Dr. Vasadi Balogh György vitéz és körültekintő magatartásáért a signum laudist kapta.

A félkaru hadnagy.

A háboru sokszor hihetetlenül borzalmas helyzetet teremt. Ilyenbe került Molnár Akos budapesti hadnagy is, aki a fővárosban állomásozó bosnyák gyalogezredben szolgált. Vitéz küzdelem során vesztette el a fél karját és ezután léptették elő hadnaggyá. Szomorúan érdekesebb volt azonban az a súlyos küzdelme, amelyért még mint őrmester a nagy ezüst vitézségi érmet kapta. Hiteles vallomása, amely minden más leírásánál közvetlenebbül mondja el az izgalmas történetet, így szól:

Az orosz harctéren történt. Egy német zászlóalj a délután folyamán hatalmas lendülettel elfoglalta az orosz lövészárkok nagyrészét, de a jobbszárnyon lévő oroszokat nem sikerült elűznie, úgy hogy ugyanazon lövészárkokban az ellenség is, a németek is benne voltak. 15 lépés választotta el őket, két travers közti üres rész. A mi századunk — csupa derék bosnyák legény — a német zászlóalj tartaléka volt és feladatunk volt éjjélkor az oroszokat oldalról megtámadni, míg két német zászlóalj szembe támadja a bizonytalan számú ellenséget.

Századosunk éjjélkor 39 fok lázzal indította meg a tüzet, melyre az oroszok azonnal erőteljesen válaszoltak. Az eredmény: feltűnően sok halott és sebesült kétórás lövöldözés után. Helyzetünk igen komoly, mert a két német zászlóalj egyáltalán nem jelentkezett, így hát a hajnal derengésekor elhatároztam, hogy végét

szakítom a kinos bizonytalanságnak és megnézem az oroszok helyzetét, s ha lehet, a németek után is érdeklődöm. Folytonos lövöldözés közben futottam végig századunk vonalát, amely merőlegesen állt a lövészárookra és beugrottam a lövészárookban lévő, egész napi ütközettől holtrafáradt németek közé. Hasoncsusztam előre, hogy bejussak az oroszokat és németeket elválasztó két travers közti üres térre.

A két travers közti rész közepén egy súlyosan sebesült német katonát találtam. Nem tudott beszélni, a kezével intett csupán, hogy menjek vissza, mert az oroszok még bent vannak a lövészárookban és rögtön észrevesznek. Így is történt, hét-nyolc fegyver kezdett rám tüzelni, amennyi egy travers mögött elfér. Érthetetlen, hogy nem kaptam sebet, körülöttem mérgesen sziszegtek a golyók és telefröcsköltek földdel, amint a talajba csaptak. Nem volt időm habozni; két hatalmas ugrással a német travers mögé ugrottam, de még ma is fülemben cseng a szegény német halálordítása, aki nekem köszönhette az ujonnan kapott golyókat.

Alig értem kapitányomhoz, midőn előttünk a hajnal szürke ködéből fekete alakok bontakoztak ki.

— Kik vagytok? — kiált rájuk horvátul (amely a bosnyákok nyelve.)

— Bosnyákok — felelnek szintén horvátul.

E percben megismerem a vendégeket.

— Nem igaz, kapitány ur! — kiáltom torokszakadtából — ezek oroszok — és alig hangzanak el a kapitány tüzet vezénylő szavai, midőn szegény hangtalanul összeomlik.

Az oroszok emelt kezekkel közelednek felénk. De már mi ismerjük a szokásukat és tudjuk, hogy 15 lépés távolságból a levegőben békét és nyugalmat hirdető kezek felénk hajítják az övekben rejtőző kézigránátokat.

— Hurrá! Sturm! — orditom és mint a furiák csapnak le embereim az oroszokra. Néhány kézigránát ágyurobajszerű dörrenése, aztán gyilkos öldöklés.

A lövészárokból segítséget kapunk az agyoncsigázott németektől és a három századnyi oroszokból még életben levőket elfogjuk . . .

A két német zászlóalj, melynek az oroszokat szembe kellett volna támadni, csak papíron volt meg. Még délután teljesen megsemmisült.

Hindenburg katonái Görznel.

1915 július 17-én kora hajnalban elkezdtek az olasz ágyuk tüzelni. A második nagy offenzíva volt ez az Isonzo-front ellen. A *Hindenburg* nevet viselő 69-es ezred III. zászlóalja a Podgora és Peoma közötti állásokat védte. A balszárnyon, közvetlenül a Podgora-magaslat oldalán, a legveszélyeztetettebb helyen dr. *Vasadi Balogh* György főhadnagy állott szakaszával.

A híres pergőtüz tizennégy óra hosszat tartott, csekély megszakításokkal, s ezt az időt

az olasz gyalogság támadásai töltötték ki. Ilyenkor a tüzérség a tartalékhöz vezető utakat árasztotta el lövéseivel. Dr. *Vasadi Balogh* bár nehéz, szorongatott volt a helyzet, nem kérte a tartalék behelyezését, hanem kicsiny csapatával minden támadást visszaverve állotta helyét. Állásai előtt holttestek borították a terepet. Este kilenc óra felé elcsöndesedett az ellenség s a kimerült és megfogyott szakaszt — végre fölváltották.

Mint annyiszor már, most is meghiusult az olaszok áttörési kísérlete, tiszt és legénység vitéz ellenállásán, kitartásán. Kiválóan bátor magatartásáért dr. *Vasadi Balogh* másodszer kapta meg a signum laudist.

Önként — a pergőtüzbe.

Az oroszok óriási tulerővel közeledtek állásaink felé 1916 június 7-ikén, a Luck-Kruppy előtt levő hidfőhöz. Ott állt a többi közt *Fodor* István tizes huszárhadnagy ezredének egy része is. Már kora hajnalban megkezdődött az orosz tüzérségi előkészítés, ami hamarosan pergőtüzzé fajult. A délutáni órákban a helyzet nagyon válságosra fordult, mert az orosz tüzérség — összpontosítva ágyutüzét — annyira lőtte a huszas honvédeket, hogy állásuk tarthatatlanná vált.

Ekkor hirtelen parancs jött, a X. lovas hadosztálytól, hogy egy olyan tiszt, akinek minden tekintetben helyén van a szíve és aki semmi veszéllyel nem törődik, jelentkezék. Az első jelentkező volt *Fodor* hadnagy; ő kapta a parancsot, hogy husz — szintén önként jelentkező — lovassal állásaink elé menjen és ott beásva magát, azt a látszatot keltse, mintha onnan támadni akarnánk s ezzel a honvédek már-már megingó állásairól a pergőtüzet magára vonja.

Fodor körülbelül harmadfél kilométerre hatolt előre husz emberével a mi drótkadályaink előtt. Bajtársai úgy bucsuztak el tőle, mint akit sose látnak többé.

Az oroszok pedig, amikor észrevették az erdőben előnyomuló rajvonalat, — nem tudván megállapítani a számát, — örületes ágyuzást kezdtek ellene. Erre *Fodor* beásta magát az embereivel. Kis idő múltán megszűnt a honvédekre zuduló pergőtüz és egyszerre *Fodorék* állására irányult.

Rögtönzött, sekély, biztonságot alig nyújtó földözékében állta most a kis csapat a legerősebb tüzet — nyolc hosszú órán keresztül. A hadnagy csupán akkor vonult vissza, amikor erre írásbeli parancsot kapott. Főadatát teljes sikerrel oldotta meg önfeláldozó tettével s a parancsnok kijelentette, hogy nemcsak bajtársai, hanem az egész hadosztály elismerését és tiszteletét kiérdemelte. Nagy kitüntetésre terjesztették föl és életben maradt embereit is egytől egyig nagy ezüstéremmel tüntették ki.

A magára maradt zászlóalj.

A halicsi csatában *Reményi* alezredes honvédszászlóalja visszavonult a Dnyeszter mögé és elszakadt az ezredétől.

Az ezredhez jó ideig nem érkezett jelentés a zászlóaljáról, sőt a keresésükre küldött lovasjárőrök sem tértek vissza. Végre *Répássy Aurél*, a 32-ik tábori vadászzászlóalj főhadnagya jelentkezett, hogy ő egymaga felkeresi a honvédeket.

Átlovagolt a Dnyeszter fahidján és egy napi kalandos ut végén rábukkant a honvédekre, Bolsovcze falunál. *Reményi* alezredes honvédei még mindig viaskodtak az oroszokkal. Most azonban, hogy a főhadnagy megvitte a hirt, hogy a többi csapat már átkelt a Dnyeszteren, a zászlóalj is fölszedelődzködött és sietve megindult a fahid felé. Mikor azután az utolsó honvéd is az innenső parton volt, *Répássy* főhadnagy felrobbantotta a hidat.

Abban a percben feltűntek a tulsó parton az oroszok, de a hidra már nem léphettek, mert az eltűnt a Dnyeszter habjaiban.

A megostromolt domb.

A katonaiskola padjából került a hősök mezejére, huszonkét esztendő volt, a bluzán hadnagyi csillag, a szívében el nem csókolott csók heve — ma úgy beszélnek róla a bajtársai, mint igazi hősről.

Mert az ezredparancsnok is ezt a diszitő jelzöt fűzte *Mammusich* János nevéhez kitüntetési előterjesztésében.

A 86-ik gyalogezredben szolgált, amely a szerednicei csatában a hadosztály tartalékja volt. Amikor a hadosztálytartalék rohamra indult, *Mammusich* János rohant át először a szerednicei hidon, ügyet sem vetve a hid fölött szétrobbanó srappellekre. Elszánt bátorsággal fődözte a gépfegyverosztagot, amelynek oltalma alatt azután a többi század is előre nyomulhatott.

Virradatkor üldözni kezdték az ellenséget és *Mammusich* János százada ismét rohamra ment.

— Előre, a magaslatokra! — vezényelte *Mammusich* és megindult a vorobijovkai domb felé.

A 86-os bakák utána. A sturmra meginogtak az oroszok sorai. *Mammusich* hadnagy a második rohamban is győzött. De a domb lábánál megtántorodott a hadnagy. A szíve táján kibugyant a vér, a szürke bluzra. Még egyszer föl akart emelkedni, hogy tovább sturmolhasson katonáival.

Néhány legénye hozzá sietett.

— Én már nem tudok . . . de ti csak menjetek előre.

Fehér arcát rózsaszínre festették a szeptemberi nap első sugarai.

A kitüntetést — a hadiékítményes III. osztályú katonai érdemkeresztet — már csak kihűlt szíve fölé tűzhatték.

Aki elvágta a muszka utját.

A nagy visszavonulás idején történt Galiciában. Csapataink teljes rendben átkeltek a folyón, de az orosz nem tartotta tanácsosnak az üldözést. A hid akkor az ellenség ágyutüze alatt állott. Hogy nyugodtan átvonulhassanak, utóvédünk csaknem huszonnégy óráig verekedett önfeláldozón az oroszokkal.

Sietve haladnak át a csapatok a hidon. A löszereskocsik után fáradt, izzadt lovak vonszolják az ágyukat, géppuskás osztagok kocognak át a hidon, lovasság alatt dübörög a fapadló, majd a gyalogság beláthatatlan szürke sorai kigyóznak végig rajta . . . Eközben a hid alatt is izgalmas, nehéz munka folyik: utászok dolgoznak ott, előkészítik a hid felrobbantását. A legények a hid lába körül, a hid iveri közt és a padozat alatt helyezik el a robbantószert. Egy fiatal zászlós: *Thien* Ferenc vezeti őket.

Végre az utolsó század is átvonult az aláaknázott hidon. Most már csak az utóvéd következik. Katonáink nyomában, mint az áradat, özönlött a hid felé a muszka. De a zászlós még várt, mert a hidon volt még az utóvéd néhány embere. Mikor azután utolsó emberünk is az innenső parton volt, ahol ez alatt jó hadállást készítettek maguknak csapataink, a zászlós a leghalálosabb veszedelem közepett felrobbantotta a hidat, amely rettenetes dübörgéssel mindent elborító porfelhőben összeomlott.

A zászlós az arany vitézségi érmet kapta jutalmul.

Egy üteg három ezred ellen.

Nagy volt az ijedelem 1914 augusztus 21-én Tarnopolban: közeledtek a kozákok. Két lovas ezredet, egy lövészezredet, valamint egy üteget jelentettek. A városban pedig *Hajduk* Antal kapitány ütegén kívül más haderő nem volt. *Hajduk* azonban mégis rögtön kivonult, hogy feltartóztassa az ellenséges tulerőt. Egy csomó srappell olyan pusztító hatással volt a zárt menet-oszlopokra, hogy a támadások erejét már előre meggyöngítette s az egész ellenséges csapatot kifejlődésre kényszerítette. A kapitánynak most már nemcsak az orosz üteget kellett legyőznie, hanem — minden fedező csapat nélkül — három ezred támadásával szemben is helyt kellett állnia. A mi tüzérségünk szinte hihetlent művelt most. Szétlöve és rendetlenül hagyta abba az orosz üteg a küzdelmet, majd az orosz lövészsorok akadtak meg, az ólom — és vaslövedékek záporában. A kozákok néhány támadó kísérletét is visszaverték.

A magyar-osztrák üteg nemsokára csaknem sértetlenül vonult be újra Tarnopolba, amelynek lakossága lelkesen ünnepelte. Az oroszok ezen a napon tulerejükkel sem merészkedtek a város közelébe.

Hajduk kapitány ütege másnap olyan vesze-

delembé került, hogy teljes megsemmisüléstől kellett tartania. Három orosz üteg lőtte szemközt, oldalról és hátulról. Mind a hármát hosszú ideig sakkban tudta tartani, csak amikor a hadiszér már egészen fogyni kezdett és egy lőszerkocsi a levegőbe repült, szánta rá magát a kapitány a küzdelem abbahagyására.

Az üteget sértetlenül vitte vissza és már néhány nappal később új érdemet tudott vele szerezni a Zlota-Lipánál. A fiatal kapitány a III. osztályú vaskoronarend lovagja lett.

A pricsinovici hegyeken.

Le Beau vezérőrnagy dandárának kellett megostromolnia a pricsinovici hegyeket, amelyeket a szerbek erős földőzékek mögül védtek. A támadást a *10-ik tábori ágyusezred* egyik ütege vezette *Barabás* Bernát százados parancsnokságával.

Gyalogságunk már támadásra indult. Az üteg úgy el volt földve a szakadékos terepen, hogy a tábornok nem is küldhette oda sürgős utasításait. A talajviszonyok és a homály különben is megnehezítették a dandártörzs és az alsó parancsnokságok közt való összeköttetést. *Barabás* ezért önálló cselekvésre határozta el magát. Az egész dandár feszült figyelemmel követte a tüzéség munkájának hatását. A hegyre az ellenség gyilkosan tüzelt és rajvonalunk csak lassan nyert teret.

Most dördült el *Barabás* ütegeinek első sortüze. Jól megritkította a szerbek sorait. Gyalogosaink is látták, hogy milyen romboló hatása van ágyúink tüzeinek.

— Hurrá! Eljen! — tört ki belőlük az öröm és így üdvözölték az üteg gyors egymás utánban következő sortüzeit.

Ezek annyira elhallgattatták a szerbek lövöldözését, hogy nemsokára sor kerülhetett a szuronytámadásra is. A pricsinovici hegyeket elfoglaltuk s ebben kiváló része volt *Barabás*nak, amiért nagy kitüntetést kapott.

A szinkovi csata.

1915 szeptember 27-ikén Szinkovtól északra, a 285-ös magaslatnál heves csata tombolt. Az oroszok mély tagozásusorokban indultak rohamra s rettentő veszteségeik ellenére is egyre új meg új tömegeket vetettek harcba. Mi aránytalan kisebbségben voltunk s az előrehajszolt orosz csapatok szakadatlan támadásaival szemben egyik kis oszlopunk szorongatott helyzetbe jutott.

Lipcsey Antal kapitány, az *I. honvédhuszár-ezred* svadronparancsnoka tartalékkállásból végignéhvén a csata menetét, pontosan észrevette, melyik percben szükséges a beavatkozása. Saját arcélünk rövid ingadozásából megállapította, hogy itt van a lélektani pillanat, melyben a minden oldalról tűzbeborított legénységnek támo-

gatására kell mennie. Ekkor avatkozott be *Lipcsey* kapitány. Gyalogharcoló s a karabélyt ökölbe szorító svadronjának ezt vezényelte:

— Futólépésben előre!

A magyarok úgy rohantak előre, mint a fürgeteg, gyalogságunk megritkított sorai közé. Ezeknek önbizalma megkétszerődött s most a más oldalról is elősietett tartalékokkal rohamra indultak. Valamennyinek az élén ott harcolt *Lipcsey* kapitány. Ellentámadásunk annyira hatott az oroszokra, hogy menekülve hagyták el állásaikat. *Lipcsey* vakmerő tettéért a III. osztályú vaskoronarendet kapta meg.

Aki nem teljesíti a parancsot . . .

A K . . . . . előtti harcokban megszakadt a telefonösszeköttetés a hadseregparancsnokság és az egyik elől küzdő hadosztály között s egy fontos parancsot nem lehetett továbbítani. Az a veszély fenyegette a hadosztályt, hogy az általános helyzetről nem lévén kellően tájékozva és a parancsnokság új rendeleteit nem ismerve, nagyon előretör az erdős terepen.

Frank Lajos vezérkari százados parancsot kapott, hogy a hadosztállyal mindenáron létesítsen kapcsolatot és juttassa el azt a parancsot, hogy az új védelmi vonalon ássák be magukat. Egy szakasz gyalogost adtak melléje. Ezzel indult este a hadosztály fölkeresésére.

Bár a sötétben nehéz volt a tájékozódás az erdős vidéken, sikerült az összeköttetést helyreállítani. A százados eközben rájött, hogy a hadosztály már sokkal messzebbre haladt előre, mint a parancsnokság akarta, de ez most már az általános helyzetre nemhogy káros, hanem előnyös befolyással lehet.

Sulyos felelősségének tudatában arra határozta tehát magát, hogy az előbbi parancsot nem is adja át, hanem inkább azt köti a hadosztály-parancsnokság lelkére, hogy csak maradjon az elért állásban.

Másnap nagy jelentőségűnek bizonyult ez az előretoltság a harc további alakulására nézve. Győztek a mieink. *Frank* százados azért, hogy a felelősséget magára vállalta, legfelsőbb elismerésben részesült és a katonai érdemkereszt szalagján viselendő bronz érdemérmét kapta meg.

Brestlitovszk felé.

Hogy olykor egy-egy osztag-parancsnoknak is milyen döntő érdeme lehet egy nagy siker kivívásában, annak bizonyosságául *Hirsch* Hugó őrnagynak, a *20-ik gyalogezred* egyik zászlóaljparancsnokának példáját emlíjtük meg.

Hirsch 1915 augusztus 25-ikén Brestlitovszk-tól nyugatra, a 141-es magaslaton levő erőd ellen való támadásnál különösen kitüntette magát. Az erőd roppantul meg volt erősítve, a vaskapu szerepét játszotta az egész bug-menti várra nézve.

Irtózatosságyu- és gyalogsági tűz ellenére is sikerült az őrnagy példanyújtó személyes vakmerőségének a zászlóaljat úgy vezetni előre, oly ügyesen s oly hidegvérrel, hogy egészen az erődig rontott s ott katonáinak rohamot vezényelt.

Borzasztó kézi harc keletkezett.

A zászlóalj vitézei vad dühvel tartottak meg minden lépésnyi térfelnyerést, újból előre rontottak s ilyen módon egyik sáncot a másik után foglalták el. Az erőd végre is a mieink hatalmába jutott. Számos fogoly, sok hadianyag és élelmiszer lett a zsákmány. Ez a támadás tette egészen szabaddá az utat Brestlitovszk felé. Az őrnagyot a III. osztályu vaskoronarenddel tüntették ki.

Az alezredes rohama.

A cseszniki-i véres ütközetekben egyes csoportjainknak az orosz túlerő heves támadásait kellett feltartóztatnia. Óriási tartalékokból új meg új tömegek rohantak ellenünk és fölöttük még kedvezően elhelyezett tűzérőségük megsemmisítő shrapnelltömeget zúdított ránk. Ezredeink a borzasztó veszteség ellenére is órák hosszaiig kitarítottak a helyükön.

Ott harcoló két hadosztályunknak főképp a balszárnyát támadta az orosz folyton megújuló rohamaival, úgy, hogy haderőnk egyes részei kénytelenek voltak a helyüket lassanként elhagyni.

A fenyegetett balszárny mögött tartózkodott a szomszéd hadosztály vezérkari főnöke, *Heller Farkas* alezredes, aki fölismerve a pillanat veszedelmességét — a hátrálók élére állt és azok az orosz tűzérőség pusztító keresztültüzeiben újból a régi állásukba törtek előre. Ez az előretörés oly heves volt, hogy a hadosztály szomszédos részei is új bátorságot és bizalmat meritve rohantak az áradattal.

— Éljen, éljen! — kiáltották a magyarok és vaserővel verték ki az elképedt ellenséget minden állásából úgy, hogy véres fővel menekült.

Az alezredest a III. osztályu vaskoronarenddel tüntették ki.

Véres ágyuharc.

A nagy horozena-vielkai ütközetben történt 1915 szeptember 9-ikén: *Láng Vilmos* alezredes, a 4-es nehéz tarackosztály parancsnoka, a harc menete szerint úgy találta helyesnek, hogy magát Sirza ezredesnek rendelje alá. A tarackosztály addig más csoporthoz tartozott, de az ütközet során elvesztette az összeköttetést eredeti csoportjával.

— Nagy szükségem van önre, — mondta Sirza tüzérandárnok — kérem, foglaljon állást rögtön Tartanirovtól északra és onnan ágyuzza az ellenséget.

Láng alezredes tarackosztályu olyan kitűnően hajtotta végre ezt a parancsot, hogy tökéletesen megsemmisítette az egyik tűzérüveget, amely Kolonia-Halicsak mellett állt. Egyetlen ágyu sem maradt ép, egyetlen tűzér sem maradt élve. Gyalogságunk aztán az orosz hadállást minden fáradság nélkül nyomban el is foglalhatta. Lángot a III. osztályu vaskoronarenddel tüntették ki.

Huszas honvédtüzérek.

A magyar tüzérek közt rendkívül sokan ki-tüntették magukat és azokon kívül, akikről az egyes hőstettek leírása alkalmával már megemlékeztünk, a 20-ik honvédgyalghadosztály parancsnoksága még a következőkről értesített bennünket:

Steinitzer Ferenc tényleges főhadnagy, egész sereg kitüntetésnek a tulajdonosa, vakmerő és egyben kötelességtudó katona, a tisztikar dísze, akiért alantásai rajongtak. Amikor csapatainkat 1914 decemberében a Kárpátokban nyomon követték az oroszok és ütege válságos helyzetben, ellenséges tűzben, feneketlen sárban megrekedt, a főhadnagy páratlan energiával és elszántsággal az egész üteget megmentette. 1915 novemberében, amikor a Doberdón levő üteget az ellenség késő este nehéz ágyutűz alatt tartotta és ütege nem válaszolhatott, a legénységet összegyűjtötte és az üteg — énekkarát az egész tüzelés alatt maga vezényelte. 1916 februárjában, amikor a San Michele alján lövő ütege ugyancsak késő este erős ágyutűz alatt állt és a löszerraktár felrobbant, a nagy tűzben is maga vezette az oltómunkát és az ágyukat megmentette.

Mint kiváló tűzér az ellenségnek óriási károkat okozott a háboru egész ideje alatt, mig nem San Michelén a rajvonalon folyt megfigyelés közben, 1916 március 3-ikán egy gránát telitalálat megölte.

*

Lindenfeld Miklós tüzemester különösen mint megfigyelő kiváló eredményeket ért el. 1916 február 16-ikán önként vállalkozott rá, hogy a rajvonalkhoz közelálló ellenséges ágyuk közt felderítést végez és a géppuska-tűz által pász-tázott nyílt terepen előrekuszva, a legnagyobb ágyut „tűz alá vette és helyéből kilötte“. A vakmerő tüzemestert, aki már egy előbbi bravur-jáért megkapta a nagy ezüstöt, visszajövet olasz géppuska találta szíven, úgy, hogy meghalt.

*

Vági András főtüzer egészen fiatal pesti legény, de amellet rendkívül komoly, kiválóan vitéz katona, aki mindig felszólítás nélkül, önként jelentkezett a telefon-vonalak helyreállítására. Így a többi között 1916 augusztus hetedikén, amikor pergőtűzben a vonal elszakadt, noha szolgálatban sem volt, azonnal utrakelt és az összeköttetést rövid időn belül helyre-állította, amivel igen fontos szolgálatot tett.

Az égő löszervonaton.

A klenáki pályaudvartól alig ötszáz lépésre levő fasorban a 10. tábori ágyuezred harmadik ütege a szerb tüzéséggel elkeseredett harcot folytatott. Egyszerre a pályaudvar felől rettenetes robbanás hallatszott, amely még az ágyuk dörgését is tulharsogta és óriási láng csapott az ég felé.

Egy teljesen megrakott löszervonatba az állomáson becsapott egy ellenséges gránát. Lobogó lánggal égett a felrobbant kocsi, a tűz rohamosan terjedt, pokoli dörgéssel már a második kocsi is levegőbe repült. Az egész, igen értékes gyalogsági és tüzéségi löszerral megrakott vonat teljesen elveszettnek látszott.

Ekkor dr. *Abrudbányai* Ede tartalékos zászlós századosától engedélyt kért, hogy a vonat megmentésére legalább kísérletet tegyen. A százados, akinek ütegénél kellett maradnia, csak nehezen tudta jóváhagyni zászlósának merész tervét. De hosszú megfontolásra nincs idő. *Abrudbányai* zászlós máris rohan a füstbe borult állomás felé, két hajtótüzérral és a szomszéd üteg egyik tizedesével.

Mire odaértek, a mozdonyvezető ott feküdt holtan a vágány mellett, a fűtő pedig a mozdonyt az állomásról kivezette. Szerencsére még nem járt messze; a tüzerek teljes erőből futva elérték a gépet. A zászlós felugrott és megparancsolta a fűtőnek, hogy térjen vissza azonnal az állomásra.

Ekkor már hat kocsi égett és izzó lövedékek szikraesőként hullottak alá. A lángok már elérték a nehéz tarackok löszerrét, az egész állomás izzó kráterhez hasonlított, teli füsttel és lánggal, halálos veszedelemmel.

Vissza már nem lehet fordulni. És a zászlósnak sikerült a tizennégy kocsit leakasztani és a mozdony segítségével biztonságra hozni. Mily értékes mennyiségű löszert jelent ez, azt nem is kell leírni.

De a merész zászlós úgy érezte, hogy dolgát még nem végezte el teljesen. Alig hogy a kocsikat biztonságba hozta, újból visszatért a már minden oldalról égő állomásra, hogy a raktárban felhalmozott löszerrládákat szintén megmentse. Itt még az ő merészsége is hiábavalónak bizonyult, a lángoknak áttörhetetlen fala nem engedte a raktárhoz. *Abrudbányai* a nagy ezüstérmet kapta és egyidejűen előléptették hadnaggyá.

A halottak ütege.

Igy nevezték el a *4-ik gyalogezred* gépfegyver-osztályát a *Przemislany* mellett 1914 augusztus 29-iki és 30-iki csaták után. A vitéz magyarokat minden irányból érte az ágyutűz, gyalogsági fegyvertűz is omlott rájuk, az egyik szakasznál a gépfegyvernek majdnem egész legénysége odaveszett már, a parancsnokot

Paulusz főhadnagyot súlyos sebbel már elvitték és mind erősebben zuhogott kevés emberünk felé a golyózápor.

Vakmerő elszántsággal ekkor ugrott elő *Bredschneider* Rezső hadnagy, átvette a vezénylest és maga szolgálta ki a gépfegyvert. Alig akadt segítsége, hiszen holtan, vagy súlyos sebbel feküdt már körülötte minden katonánk, akik végső erőfeszítéssel is kitartottak. Az ellenséget, amely tüzelésével a mieinket oldalba kapta, sikerült végre elhallgattatnia.

Ettől a naptól fogva úgy megszerette a gépfegyvert, hogy el sem hagyta, minden csatába maga vezette. Csak súlyos sebe, amelyet a stahszanyi ütközetben kapott, vetett véget fáradhatatlan előnyomulásának. A király a hadi diszitményes III. osztályu katonai éremmel tüntette ki.

Lovon a Kárpátokban.

Bezerédy András tartalékos főhadnagy a háboru kezdete óta derék *8-as huszáraival* tucatszámra vitte véghez a bravurokat. Rendkívül veszedelmes földérintő lovaglást végzett Fenyvesvölgy körül a többi közt, aztán kikutatta a *Bisztrica* körüli ellenséges haderőt. Tulnyomó számu kozákörjáratall került ott össze, de mégis rajtuk ütött, néhányat foglyul ejtett, a többi pedig elmenekült.

Még merészebben folytatta a felderítést; kis csapatában csak husz karabélyos volt, de a főhadnagynak ennyi is elég volt egy — *Horodenkától* délre levő fontos magaslat megszállására. Órákig védte ezt husz emberével, míg gyalogságunk fel nem váltotta.

Ezután még önszántából nagy földérintő utat tett a *Magura* magaslaton is és vakmerően szerzett hirei a parancsnokságnak kiváló hasznára váltak, győzelmes harc sorsát döntötték el.

Székely roham.

A székely huszároknak nagy részük van abban, hogy az oroszok vörös ördögnek nevezték el a magyar huszárokat. Sok bravuros haditettük közül az elsőt mondjuk el, amelyet 1914 október 27-ikén vittek végbe.

A *3. huszárezred* aznap már kora reggel óta tűzben volt. Estére a gyalogság visszavonult és a huszárok azt a parancsot kapták, hogy leszállva a lóról, foglalják el a gyalogságtól elhagyott lövészárkot.

— De bizony mi nem maradunk ebbe a lyukba! kiáltottak a huszárok és *Hossek* Gyula kapitány, *Kis* Domokos főhadnagy és *Korb* hadnagy vezetésével előre törtek. Olyan sturmot csináltak, hogy 47 orosz — közte három tiszt — részint sebesülten, részint holtan a harctéren maradt, sok fogoly esett és a többi eszeveszetten megfutott.

Pedig a huszároknak alig volt ötven emberük, míg az oroszok több mint ötször annyian voltak. Persze valamennyi huszár megkapta a vitézségi érmet.

Két testvér.

Nemcsak az élet utjait járták együtt, de a halálba is együtt mentek: *Lóry Károly* és *Lóry Péter*. Mindketten a 4-ik *nehéztarack-osztagnál* szolgáltak, Károly mint zászlós, Péter mint hadapródjelölt. A háboru eleje óta harcoltak az orosz ellen, soha el nem váltak, együtt túrték a fáradalmakat, megosztották a veszedelmek sorát és ugyanazokból az ágyukból küldték a pusztulást az ellenségre.

Utoljára Lemberg felszabadításáért küzdöttek 1915 nyarán, majd a városon túl üldözték a menekülő ellenséget. Ott érte őket a halál, egy gránát végzett a két testvérrel.

Husznapos harc tulerővel.

Debreceni bakák élén husz napon át szakadatlanul harcban állott sokkal erősebb orosz csapatokkal *Schill Ede 9-ik gyalogezredbeli* főhadnagy. A zászlóaljparancsnok hősi halált halt, a századosok mind elesetek, vagy megsebesültek, a legénység is iszonyu veszteségeket szenvedett, s úgy látszott, hogy már nem tarthatják az állást a folyton növekedő orosz áradat ellen.

Ebben a kétségbeejtő helyzetben arra vállalkozott a főhadnagy, hogy az ellenségtől rövid távolságra hét különféle század szétszórt legénységét összegyűjti és belőlük néhány hadapród támogatásával új csapatot alkot.

Meg is tudta cselekedni ezt és az egészségtelen mocsaras terepen, bár élelem is alig volt, még aztán több mint nyolc napig helyt tudtak állni a debreceni bakák az alig kétszáz lépésre levő ellenséggel szemben.

Az orosz srapnelek zápora alatt a kezdetben egészen primitív árkokat egyre erősebb sáncokra építették ki, amelyeknek falain minden orosz roham megtört.

A főhadnagyot „majdnem emberfölötti tevékenységének“ elismerésül a 3. osztályu vaskorona-renddel tüntették ki.

A németek közt.

Linsingen tábornok volhyniai frontjának egy kis részét tartotta *Bán Miksa* főhadnagy magyar legényeivel. A maga századán kívül még egy felbomlott századnak talán a fele volt a kommandója alatt, összesen vagy háromszáz ember. Mellette jobbról más szemek kapcsolódtak a nagy, szövetséges ember-láncba; szálas porosz fiuk sűrű vonala és mellette balról szintén németek.

A németek közé ékelt kis magyar csapat

ellen sűrű orosz tömegek indultak támadásra; amint később kiderült, egy egész gyalogezred, négy-ötezer orosz állt a háromszáz magyarral szemben. A főhadnagy tudta, mit kell csinálnia: egész közelre engedi a támadókat, azután tüzel csak rájuk. Már csak kétszáz lépésre vannak, a sápadt arcú, dobogó szívű tömeg, rohannak előre, megint tovább. Már csak száz lépés, már csak ötven, most indulnak a végső, mindenre elszánt nekiugrásra. Most, csak most törhet ki a főhadnagy torkán a rettenetes izgalom, a minden idegszálat tépő várakozás egy hörgő üvöltésben:

— Feuer! Tüzelj!

És most dörögni kell minden puskának, most löni kell célozva, nyugodtan, míg ott benn vadul dobog meg a kinzott szív, lázba remeg a megkinzott lélek. Löni kell, míg a jajkiáltás tulzugja a hurrát, míg kavargó, ordító örvénynyé bomlik a támadó rajvonal, míg egymásra roskadt halottak tömegében botlik meg a halálrémületében ide-oda ronggyá tépve, megtiporva, megalázva, fájdalomában orditozva előretörő iszonyu tömeg. Mi kell ehhez? Csak emberfeletti megpróbáltatásokat is elbíró idegzet, férfiszív, a hazaszeretet fanatizmusa . . . Csak ez adhat erőt az olyan tette, amilyen *Bán Miksa* főhadnagyé és háromszáz legényéé volt.

Kilencszáz orosz holttest maradt a győztes magyarok előtt, háromszáz orosz lefegyverezve küldtek hátra. A főhadnagyot a szomszédos német csapatok tisztjei elhalmozták szerencsekívánataikkal és a német hadvezetőség is kitüntetéssel, a vaskereszt második osztályával jutalmazta. Persze fölterjesztették magyar kitüntetésre is.

Uzsoki csata.

Uzsoknál történt 1915 február havában. 23-ikán el kellett foglalni az ellenségtől egy igen fontos magaslatot. Este indult meg a roham, a két teljes órai tusa meghozta az eredményt, a hegy a miénk. De hogyan? Méteres hóban kellett a hegyre mászni kézi- és gépfegyverek pusztító tüzében. Már-már megtörtént a roham, de egy ember kevés honvédjével még mindig tulkiáltotta a rémes fegyverropogást, még mindig hangzott a „rajta“, aztán mind gyöngébb lett a fegyverropogás, mind erősebb a „rajta“ és vitt magával és sodort magaelőtt mindent, míg végre elült csatazaj. És a hegy tetején fent állott *Hulyák Valér* tartalékos főhadnagy, az eperjesi főgimnázium tanára. A hegy az övé volt. Február 25-ikén el akarták venni a muszkák, egyenként lopóztak oda és amikor már általánosan kezdődött a támadás, a tanár-főhadnagyot megölte egy orosz golyó.

Igy írta le *Hulyák Valér* hőstettét *Zipszer Ödön* százados, aki a slafkei templom mellett temette el a vitéz tanárt.

Négyes huszárok.

A galíciai harcok kezdetén a 4-ik huszárezred több százada sok veszélyes és nehéz feladatát, mint hirszerző különítmény nagy elszántsággal oldotta meg. *Szentkirályi Nagy Aurél* századost a negyedik századdal Husyatinból Jarmolincy felé küldték. Négyyszer kellett magát heves harcok között tulerőben levő ellenségen keresztülvágna. Egy alkalommal alig vágta át magát az ellenséges vonalon, egész kozákdandár támadta meg. De a századost most sem hagyta el szerencséje. Vad rohammal sikerült az ellenséges gyűrűt átörni és százada roncsaival az övéihez visszaterni.

Knapp Alfréd századost az 5-ik századdal Dunavevaj irányába küldték ki. Két kilométerrel célja előtt háromszor erősebb cserkeszlovaságra bukkant, amellyel a harcot rögtön felvette. Bár a harc elején két golyó találta, vitézül harcoló huszárjainkat tovább buzdította, néhány cserkeszt pisztoly-lövésekkel maga is elűzött és végre szorongatott zászlósának sietett segítségére, pedig a vérvesztéstől kimerülten alig birt a lábán állani.

Sturm Dénes főhadnagy eközben átvette a parancsnoklást és sikerült az ellenséget mindaddig visszatartani, míg valamennyi sebesültet kocsira nem rakták és a cserkeszeket oly erővel visszaverték, hogy újabb támadást intézni nem mertek.

Ép ily bátran és sikeresen harcolt a 6-ik század *Sztankay Oszkár* százados vezetésével. E harcokban különösen *Binder Ottó* főhadnagy tüntette ki magát. A dicsőségben gazdag ezred eme nagy napjainak emlékére Nagy és Knapp századosok a hadiékítményes 3-ik osztályu katonai érdemkeresztet, *Sztankay* százados valamint *Sturm* és *Binder* főhadnagyk a bronz katonai érdemkeresztet, mint a „legfelsőbb dicsérő elismerés“ jelét nyerték el.

Agyuk és kozákok sortüze közt.

1915. augusztus 26-ikán az 58-ik gyalogezred *Stryhaince* előtt állt Natajad községnél. A zászlóaljparancsnok a következő parancsot küldi *Martinovics Jenő* századosnak.

— Két századdal, tehát egy fél zászlóaljjal nyomuljon előre a *Stryhaince* felé lévő magaslat irányában. Ott erős ellenséges lovasság gyülekezik. Ha elérték a megfelelő pozíciót, foglaljanak ott állást és ügyeljének rá, hogy az ellenség esetleges támadását, amelyet a mi brigádunk balszárnya ellen intézhet, elhárítsák.

A zászlóaljparancsnok utasításának valamilyen félreértése folytán az egyik század nem csatlakozott *Martinovics* századához. Indulni pedig azonnal kell. A százados tehát egy századdal indul el.

Vagy hét kilométert nyomult előre már a század, amikor *Martinovics* észrevette, hogy déli

irányban *Rekszyn* falutól nyugatra egy 382 méter magas dombon ellenséges tüzérség fejlődik fel; a frontja nyugat felé irányult, a mi divíziónk ellen, a domb déli lejtőjén pedig három-négy szotnya kozák helyezkedik el s fedezi az ágyukat.

Martinovics habozás nélkül megindult a domb felé, hogy elűzze onnan az orosz tüzérséget. Közben hatalmas sűrű erdő volt, s ahogy *Martinovics* százados az erdőn keresztül vonult a domb felé, hét szakasz eltévedt a pokoli sűrűben.

Fél zászlóalj helyett most már csak két szakasz — körülbelül száz ember — fölött parancsolt *Martinovics*. Ezzel érkezik oda az erdő széléhez. Itt rajvonalba fejlődik a kis csapat és heves tüzet indít a dombon álló kozákok ellen.

A váratlan támadás nagyszerűen sikerült. A tüzéruteg galoppban vágatva menekült *Stryhaince* felé, a kozákok pedig *Rekszyntól* nyugat felé vágattak. Itt leszálltak a lóról és heves tüzet indítottak *Martinovics*ek ellen. Közben az orosz üteg is kibontakozott és ágyutüzet intézett a két szakasz ellen. A helyzet sulyos volt. Egyfelől az ágyutüz, másfelől a kozákok sortüze. Itt csak a roham segít. És *Martinovics* száz embere a golyók gyilkos záporába veti magát és borzalmas pánikot kelt a kozákok soraiban.

Most új veszély fenyeget. Nyugati irányból észrevétlenül új orosz lovascsapat közelgett, hogy megtámadja *Martinovics* embereit. Cserkesz lovasok voltak. *Weber Ferenc* tartalékos felismeri a közelgő veszélyt. Jelenti *Martinovics* nak. A két szakasz gyilkoshatásu gyorstüzeléssel fogadja a cserkeszeket és rövidesen szétugrasztotta őket. Közben arra is jut idejük, hogy megszállják a magaslatot és lehetővé tegyék a mi főerőnknek, hogy zavartalanul bontakozzék ki az erdőből és később *Stryhaince*ig üzze az ellenséges főerőt.

Hármas bravur.

A 16-os gyalogezred különösen kitüntette magát a *Vierscice* mellett vívott nehéz harcokban. *Sáfrán Géza* őrnagy zászlóaljával órák hosszat ellentállt a legiszonyubb gyalogsági és srappeltüzből és nem engedett tapodtat sem az ellenségnek. A roppant tulerő dacára ellentámadásba mentek át a honvédek és hősiességük eredménye az volt, hogy a már biztos győzelmében bizakodó ellenséget ép a döntő pillanatban állásaiban leszögezte. Ennek folytán egy harcba-vetett új dandárnak sikerült az ellenség szárnyát átkarolni, s így e rendkívül véres ütközet egészen a mi javunkra dőlt el.

Ezen a napon történt, hogy *Zachán Pál* százados halálmegevetéssel rohamra vezette embereit a jól megerősített orosz lövészárkok ellen. A gépfegyverek leghevesebb tüzelésében szuronnal bevette azokat és számos foglyot is ejtett.

Schäffer József tartalékos hadnagy, a híres

céllövő, amikor századja tüzeinek hatása a nagy veszteség folytán alászállott, legénységének első vonalába feküdt, az egyik sebesült fegyverét magához vette, és egymaga leadott 600 lövést, amíg csak ereje cserben nem hagyta és alétan össze nem rogyott. Kétségbeesett tüzelése iszonyuan hatott az oroszokra és nem csekély része volt abban, hogy százada az egész ütközetre nézve igen fontos állást tarthatta.

Félig megfagyva . . .

1914 november 7-ikén az a dandár, amelyhez a *besztercei 63-ik gyalogezred* egyik zászlóalja is be volt osztva, állását megváltoztatta. Ennek fődözésére az Ott százados parancsnoksága alatt álló zászlóaljnak kellett elfoglalnia az R.-től északra fekvő magaslatokat. A zászlóalj még nem érte el a hegytaréjt, amikor az ellenség tulerővel átkelt azon és a zászlóaljat puska- és gépfegyvertűzzel árasztotta el.

Az oroszoknak három gépfegyver-osztága volt, a magyar zászlóaljnak csak egy, de ennek a parancsnoka — *Rimbás György* főhadnagy — rendkívül ügyesen operált. Eszrevétlenül az ellenség oldalába került és egy vizmosásból pusztító tüzzel árasztotta el az oroszokat. A gépfegyver-osztag védelme alatt a zászlóalj visszavetette az oroszokat és elfoglalta a magaslatot. Az oroszok két ellentámadást intéztek, de mind a kétszer nagy veszteséggel hátráltak meg katonáink és a gépfegyverek golyózápóra elől. S az egész idő alatt *Rimbás* főhadnagy térdig érő, jéghideg, rohanó vízben állott, — majdnem megfagyva kezelte a gépfegyvert és tizenegyezer töltést lőtt ki. A király a kiváló tisztet a hadi diszitményes katonai érdemkereszttel tüntette ki. Ez már a második kitüntetés volt, amelyet vitéz magatartásáért kapott.

Magyarok a Lovcsenen.

1916 január 10-ikén délután négy órakor a *7-ik honvéddyalogezred* 3-ik népfelkelő zászlóalja nehéz harcok után elérte a Lovcsenen lévő *Zanjevdót*. Hóviharban, rengeteg fáradság után, meredek hegyi utakon küzdötte fel magát a zászlóalj s itt azt a parancsot kapta, hogy nyomuljon előre *Krstac* ellen és foglalja el a műúthoz vezető szorost, amely borzalmas gyalogsági és tüzérségi tűz alatt állott.

A zászlóalj első századát bízták meg a nehéz feladattal.

A század parancsnoka *Földes Nándor* főhadnagy volt, aki rajokban vezette előre a század egyik felét; a másikat hasonló alakulatokban *Schlögel Henrik* tisztjelölt vezette. Az előnyomulást hatáson támogatva *Somló Béla* főhadnagy gépfegyverosztálya.

A montenegrói tüzérség nagyszerűen belőtt ágyúival borzalmas golyózápport zuditott a kis csapatra, de bakáink egyetlen rohammal bevették

a szoros két oldalán lévő magaslatokat. A montenegróiakat lekergették a magaslatokról, a szorost elfoglalták s a mögötte felállított két 24 centiméteres mozsarat zsákmányul ejtették.

Most már a zászlóalj másik két százada is odaérkezett és a derék honvédek a rettentő ágyutűzben egész éjjel rendíthetetlenül kitarítottak.

A fontos szoros így szilárdan birtokunkban maradt és csapataink, valamint tüzérségünk folytathatták előnyomulásukat *Nyegus* és *Cettinje* felé.

Az aknarakó.

Sulyos helyzetben voltak a *3-ik honvéddyalogezred* egyes csapatrészei az olasz harctérnek talán legveszedelmesebb pontján. Szükség volt arra, hogy az ugynevezett *Haláldombot* kikütsassák és megállapítsák, hogy milyen olasz csapatok rejtőznek ott. A kemény feladatra *Barakonyi Károly* hadapródjelölt vállalkozott önként. Több napos őrjáratra indult és 150 lépésre közelítette meg az olasz állást. Egy elhagyott fődözékéből megfigyelte az ellenséget két álló napon át, gondja volt a saját tüzérségünk lövéseinek hatására is és közben aknákat is tudott lerakni. Végül altisztjeivel együtt kimászott a rejtékhelyből és olyan közel csuszott az ellenséghez, hogy sikerült pontosan megállapítania: milyen csapatok állanak a *Haláldombon*.

— Olyan vállalkozás volt ez, — mondotta a parancsnoka később, — hogy hősköltemény lehetne róla írni.

Barakonyi kitünően megoldotta feladatát, fontos jelentést küldött hátra, de ő maga sulyosan megsebesült és nemsokára ki is szenvedett. Emlékét az arany vitézségi éremmel tisztelték meg.

Az ezred megmentője.

A *marosvásárhelyi 51-ik gyalogezred* nehéz harcot vívott az ellenséggel *Lisniovice* mellett 1915 november 9-ikén. A nagy tulerőben levő oroszok már oldalról, sőt hátulról is fenyegették a vitézül harcoló vásárhelyieket, amikor az ellenség két erős százada — amelynek célja a mieink bekerítése volt — hirtelen megzavarodott és hanyat-homlok menekült visszafelé.

— Mi történt ott? — kérdezte a parancsnok, aki maga sem értette meg a zavaros helyzetet. — Ugy látszik, vannak még csodák.

Az történt, hogy *Pichler Károly* százados, a *nagyváradi 87. gyalogezred* egyik géppuskaosztályának parancsnoka észrevette az 51-esek szorongatott helyzetét s gépfegyvereivel észrevétlenül az oroszok elé sietett. Meglepő, gyors tüzelésével sikerült megzavarnia a támadó gyalogságot. Amikor aztán a küzdelemben az osztag főfegyvermestere elesett és a legénység nagy része megsebesült, vagy harcképtelenné lett, a százados maga ugrott a gépfegyverhez s attól

fogva személyesen irányította a tüzet, noha egy golyó keresztülfurta a bal karját. Fájdalmával nem törődött, tovább a fegyver mellett maradt. Néhány perccel később jobb karját sebezte meg egy dum-dumgolyó, úgy, hogy a csont több helyen összetört s izmait széjjelszakgatta. A százados két súlyos sebével tovább is kitartott, amig eszméletlenül össze nem esett.

Csakis a százados magatartásának érdeme, hogy az 51-ik gyalogezred megmenekült a körülrzés veszedelmétől.

A szegediek óbestere.

Akkor még az orosz fronton verkedtek a 46-os bakák. A szegedi fiuknak báró Henneberg József volt az ezredesük.

Oskozieniczébe iparkodott az ezredes egy zászlóaljjal, hogy csatlakozzék ott táborozó dandárunkhoz.

Késő éjszaka is marsolt a zászlóalj és egy országot közelében váratlanul egy szekeres-csapatunkra bukkant. A szekereseket és a velük levő századokat egy nagyobb orosz csapat verte vissza.

A visszavonulás — az orosz tulerőre való tekintettel — természetesen nem mehetett végbe teljes rendben és a báró zászlóalja sem vonulhatott így tovább.

Az ezredes gyorsan átlátta a helyzetet. Mindenekelőtt rendet teremtett a szekerescsapatban, majd mintegy ezerötszáz embert gyűjtött össze a katonák közül és saját csapatához osztotta be őket. Azzal folytatta útját Henneberg ezredes — de a muszka felé.

Elfoglalta a knihynicei magaslatokat és beásta magát a tulerőben levő oroszokkal szemben.

Jégesőként hullt a golyó, de a bárót mindig az első sorokban lehetett látni. Golyót kapott a lábába, de ezért még alkonyattájt is ott küzdött az első rajvonalban, még három golyót kapott, de nem tágitott a helyéről, mig össze nem roskadt.

Még fel sem gyógyult egészen, máris visszavért ezredéhez, hogy az olasz harctér legveszedelmesebb pontján, a Doberdón küzdjön az olaszokkal.

Limanova után . . .

Ez a csodálatos kis történet 1914 december 22-ikén kezdődik. Két hegy közt a völgyön keresztül hosszú lövészárók húzódtak, ez zárta el az orosz elől a neusandeci utat. Alsó részét népfelkelők tartották megszállva, a mordarkai magaslaton huszárok álltak. Mikor beesteledett, visszahívták őket; hadd pihenjenek.

Éjjel az oroszok csöndesen belopóztak az árokba. Amikor öt óra felé jött Muhr ezredes embereivel, hogy a pozíciót megint elfoglalják, orosz bajonettek villantak meg előttük. Olyan sötét volt, hogy a huszárok csak akkor kaptak

észbe, amikor közvetlenül az árok szélén álltak szuronytávolságra. A magyar huszárok karabélyaggal, ásóval támadtak s mikor a vas összetört kezükben, puszta ököllel küzdöttek tovább. Az oroszok szuronnal harcoltak és lövöldöztek. Muhr ezredes elesett, legtöbb tisztjével és sok bátor huszárijával együtt.

Igy kezdődött a mordarkai huszárharc, amelynek utójátéka is véresen érdekes volt. Ennek a hőse emőkei Janik László 13-as huszárfőhadnagy. Megsebesült, de azért meg akarta menteni egyik sebesült bajtársát, Bernolák kapitányt. Bevonzolta egy parasztházba. A kapitány meghalt, a főhadnagyot elfogták és sok más fogollyal együtt elvitték.

Hét napig tartó izgató kalandos ut végén Rzeszovba vitték, amely négy évig véletlenül Janik garnizonja volt. A főhadnagy reggel álruhát szerzett és megszökött. Teljes három hétig kóborolt az orosz front mögött. Még a katonai parancsnokságok épületeibe is bemerészkedett és miután elég fontos adatot szedett össze, vissza akart szökni hozzánk. Ötször próbált átlopózni Duklánál — nem sikerült. Végre találkozott egy előkelő orosz urral, aki az orosz vöröskeresztnél működő leányait kereste. A lányok ugyanis rejtelmes módon eltűntek. A főhadnagy szolgának ajánlkozott és sikerült megnyernie az orosz ur teljes bizalmát. Hosszu bolyongás után át is jutott a muszka rajvonalon. Annyira le volt rongyolódva, hogy senki rá nem ismert. Bártfán találkozott az apjával, aki ép egy hatalmas levélhegy előtt ült, a barátok, ismerősök részvétüket fejezték ki fia hősi halála felett.

A főhadnagy leült és négy nap, négy éjjel szakadatlanul irt. Jelentést készített az orosz front mögött tett utjáról, amelyet oly fontosnak tartottak, hogy a katonai érdemkeresztet adták érte.

De egész sereg kitüntetését kapott még azután, mert gyorsan visszament a harctérre és Tlumacnál küzdve meg is sebesült, fölgyógyulása után pedig újra visszament a harctérre. Okna mellett századát rohamra vezette, amikor több orosz golyó eltalálta és hősi halált halt.

A professzor.

'Szabadságharcunk krónikásai feljegyezték, hogy a magyar nemzet e vérzivataros napjaiban egymás mellett küzdött a tanár és a tanítványa. A világháboru újra bajtársakat nevelt a tanárokból és a tanítványokból. A diákok tegnap még Vergiliust fordítgatták az iskola öreg padjaiban, de holnap már fegyver nyomja fiatal vállukat és holnapután talán együtt mennek a harctéren felderítő utra a tanárjukkal, aki már a háboru elején otthagya békés katedráját.

Fehérváry Dezső is a katedráról ment a harctérre. Kisszebenben tanároskodott, Arany János költészetének szépségeit magyarázta a diákoknak. De jött a háboru és Fehérváry tanár ur is egyenruhába öltözött, hadapródjelölt volt a 82.

gy.-ezredben és már augusztusban elvitték a harc-
térre. Lengyelországba már mint zászlós került.

Egy őszi este rátörtek az oroszok erdei had-
állításunkra. A rettenetes küzdelemben elpusztult
a zászlóalj tisztikara, csak Fehérváry professzor
maradt életben a tisztek közül, ő vette át a
zászlóalj vezetését. Harmadnap, amikor véget ért
a csata, járőrt kellett kiküldeni. A halálra fáradt
bakák közül senki sem vállalkozott az utra.
Kiment hát maga a professzor, felderítette az
oroszok hadállását és másnap új rohamra vezette
a 82-eseket. Ekkor kapta meg a nagy ezüst
vitézségi érmet.

A gorlicei áttörés idején a Vizloka mentén
sturmolt Fehérváry ezrede. A professzor szakasza
törte át elsőnek az orosz frontot, egy orosz
őrnagyot, két századost és két más tisztet fogott
el és néhány nap múlva, a születése napján,
feltűzték a mellére az arany vitézségi érmet.
Aztán hadnagy lett, majd századparancsnok és
a volhyniai harctéren, egy sikeres oldalozó tá-
madás után, megkapta a Signum laudist.

1915 októberében azután a katonai érdem-
keresztet is megkapta. Ezt a magas kitüntetést
Rovno alatt érdemelte ki, ahol beásta magát az
ezrede. A hadállást megerősíteni már nem volt
idejük és így az oroszok könnyű szerrel meg-
támadhatták őket. De Fehérváry halálraszántan
tartotta hadállását, úgy hogy a szomszédos szá-
zadok is visszafoglalhatták elvesztett állásaikat.

Fehérváry professzor tizenhat hónapos front-
szolgálat után, beteg tüdővel került egy tátrai
szanatóriumba: itt tűzték fel a mellére a katonai
érdemkeresztet is.

A vivóbajnok.

Zulavszky Béla, a világhíres magyar kardvivó-
bajnok még 1914 őszén halt meg, a bosnyák
határon. A szomorú eseménynek legendába illő
részletei a következők:

A montenegrói egyesült seregek feltartóztá-
tására Zulavszky Béla őrnagy csapatát rendelték
ki. Ez a csapat mintegy 480 főnyi légénységből
állt. A feladat az volt, hogy a Gat hegységet
kell megtisztítani az ellenségtől. Zulavszky ren-
deletére rohamot intéztek a hegy ellen s az ott
levő, akkor még kisszámú ellenséget elűzték s
birtokukba vették a hegytetőt. A Gat tetején
a csapat másik fele, mintegy 240 ember sáncot
hányt, a többi kisebb csapatokban a Kvesel, a
Steppen Vrh hegyeken helyezkedett el.

Igy felkészülve várták a montenegróiak táma-
dását, amely nem sokáig késett. Két divízió
montenegrói szerb-francia egyesült sereg jött
ellenük és két hét centiméteres ágyut és gép-
fegyvert vontatott fel. A helyzet kétségbe-
ejtő volt. Teljesen körül vették őket, de az
őrnagy megfogadtatta, hogy addig nem hagyják
el állásaikat, míg egy ember is élve marad.

Öt nap, öt éjjel tartott az elkeseredett harc.
A hatodik nap soha el nem felejthető győzelmet

aratott az akkor már nagyon megfogyatkozott
sereg. Szívós ellenállása ugyanis azt a hitet
keltette az ellenségben, hogy nagyfőlényű csa-
pattal került szembe és a végső ostromot meg
sem kísérelve, megkezdte visszavonulását.

Zulavszky ekkor rohamra vezette csapatát,
amely futásra kényszerítette az ellenséget. Roham
közben erősítést is kaptak, úgy hogy az ellen-
sége döntő csapást mérhettek.

A fényes végső győzelmet Zulavszky már nem
élte meg, a legnagyobb harc hevében mellén
találta a golyó s halálos sebével elbukott . .

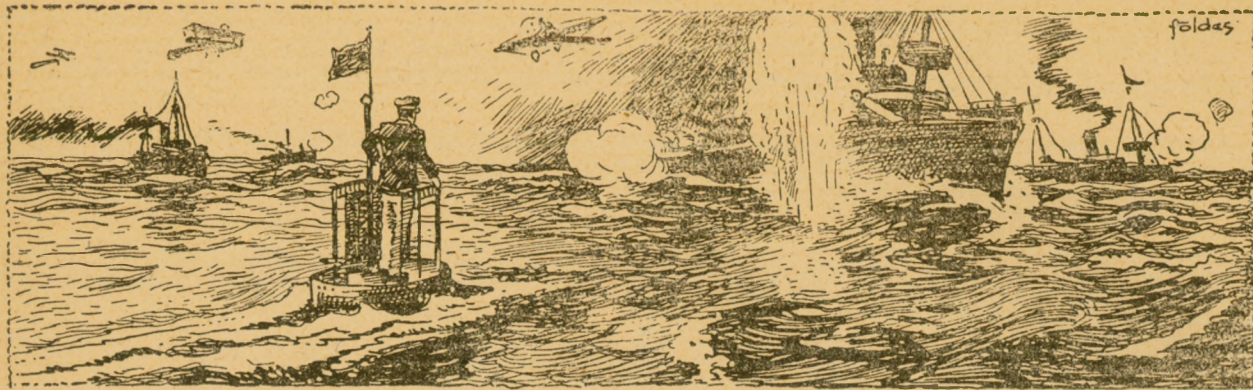
A 20-as honvédhadosztály vezére.

Somorjai *Lukachich* Géza mint ezredes és a
38-as gyalogezred parancsnoka 1914 július 7-iké-
től 14-ikéig az alsó Száván Jarak és Bezanja
között határőr-szolgálatban állt, majd ezredével
a Szabács melletti és szeptember 7—12-ike
között a szerémségi nagy harcokban vett részt.
Mint az 1. hegyidandár parancsnoka szeptember
19-ikétől 22-ikéig, háromnapos gyilkos harc után
megverte a szerbeket Krupanje mellett, a Ja-
godnjan és ezt a rendkívül fontos magaslatot,
a Boranja-Planina kulcspontját elvette tőlük.
Együttal hat gyorstüzelőágyut, öt géppuskát
és rendkívül sok löszert is zsákmányolt. A király
„vitéz és győzedelmes magatartásáért“ a Lipót-
rend lovagkeresztjével tüntette ki.

Szerbiai előnyomulásunk alatt, 1914 novem-
ber 6-ikától december 5-ikéig, az összes csa-
táiban résztvevett, folyton maga előtt kergetve
az ellenséget. November 25-ikén ezerkétszáz
lőfegyverre leolvadt dandárjával Valjevótól délre,
Brajkovice mellett, tizenhatórás menet után, rész-
ben éjjel és nappal hóban, hátába került a tizen-
kétezer emberből álló szerb Sumadija-hadosz-
tálynak és ezt állásainak elhagyására kényszerít-
ette, úgy, hogy a szerbek pánikosan menekül-
tek. December 5-ikén — bár ezen a napon is
győzelmes előnyomulásban volt — parancsot
kapott a visszavonulásra és Valjevónál december
8 és 9-ikén vívott súlyos utóvédharcok után,
13-ikán ismét átlépte a Szávát. Nem sokkal
ezután vezérőrnaggyá lett.

1915 május 16-ikán a doberdói fensikra került
2-ik hegyidandárjával, s az első Isonzo-csatában
a fensik nyugati része ellen, főképpen Polazzo-
nál és Redipugliánál június 15-ikétől július
14-ikéig szakadatlanul folyó olasz támadásokat
mind véresen visszaverte. A király ezuttal a II.
osztályu katonai érdemkereszttel tüntette ki.

1915 július 22-ikén mint a 20-as honvédhad-
osztály parancsnokát a Monte San Michele és
San Martino-szakasz védelmével bízták meg. A
2, 3, 4, 5 és 6-ik Isonzo-csatában az olaszok
minden támadását visszaverte és hadosztályával
a 6-ik Isonzo-csatában csak akkor hagyta el a
San Michelét, amikor erre felsőbb helyről pa-
rancsot kapott. Mint hadosztályparancsnokot a
II. osztályu vaskoronarenddel tüntették ki.

MAGYAR HADITENGERÉSZEK.

Verdun előtt magyar-osztrák ütegek álltak, a gallipolii félszigeten magyar tüzérek is résztvettek azokban a diadalmas harcokban, amelyek az angolok súlyos vereségéhez vezettek. A világháború minden frontján, az önfeláldozás egész nagy harcterén, mindenütt diadalmaskodik a magyar hősiesség. Legendás lett a vitézség, ahogyan a magyar katonák harcolnak — mindegy akárhol — a Visztula, a San, a Nida, a Drina, vagy az Isonzó mellett, a volhyniai mocsarak között épp úgy, mint a 2700 méteres magasságban, a stilfsi-hágó mellett, az erdélyi hegyek közt. Külön büszkeségünk és örömünk, hogy ugyancsak a magyar hősiesség csodálatosan megállta a helyét a tengerek végtelen harcterén is.

A haditengerészet — különféle okokból — hosszú időig idegen volt a magyarságnak. Ma tele van magyarokkal a flotta, a legfelsőbb vezetésben még kevésbé, a tisztikarban már inkább, de főként és elsősorban, annál sűrűbben, a harcoló legénység soraiban; ahol elszántság, vitézség, halálmegvetés kell, — ott vannak a magyar tengerészek.

A harcoló hadihajók legénységének átlagban a fele magyar. Az ágyuk mellett legnagyobb-részt magyar tengerész-tüzérség áll s a hidropánokon a levegőben, valamint az U-hajókban a tenger színe alatt, egyformán mindenütt ott vannak a magyar tengerészek. Névtelenül és ismeretlenül harcolnak ezek a tengerészek a babéért, amely koszorúságra hull a szárazföldön harcoló csapatainkra, levelenkint is alig jut a flottánál levő magyar haditengerészekre, akik pedig a tengerek titokzatos és veszedelmes

frontján páratlan dicsőséget szereznek a magyar vitézségnek.

Haus Antal nagy-admirális megbecsüli és tudja, hogy mit köszönhet a magyar-osztrák flotta a magyar haditengerészetnek. A legnagyobb elismerés hangján nyilatkozik mindig a magyar tengerészekről s a maga részéről azt az elismerést nyújtotta számukra, ami tőle a legtöbb. Amikor a flotta főparancsnoka lett, első dolga volt, hogy — ötven évesnél idősebb korában — megtanult magyarul és a haditengerészet főparancsnoka ma, ha egy hadihajóra kerül, magyarul beszél a magyar tengerészekkel. És akik ismerik a magyar szívet, azok tudják, hogy ezt a szívet a magyar szóval lehet legbiztosabban megfogni.

*

☛ A magyar haditengerészek között kétségkívül első helyen áll

Horthy Miklós sorhajókapitány,

aki őfelsége szárnysegéde volt a háború kitörése előtt és a schönbrunni kastélyt cserélte fel a világhírűvé lett *Novara* parancsnoki hidjával. Őfelsége kis cirkálója, a *Novara* vitte véghez a flotta legszebb haditetteit; a hadüzenet napján, az egész flotta kifutása alkalmával legmesszebb merészkedett az olasz partokig, amelyeket azután is többbizben fölkeresett. Ortona bombázása, San Giovanni di Medua előtt az albániai harcok idején, a Montenegróba és Albániába való élelmiszer- és municiószállítások megakadályozása és az otrantói szorosban öt angol őrhajónak az elpusztítása, mind Horthy Miklós sorhajókapitány és a *Novara* nevéhez fűződik.

Az otrantói szoros a tengerek harcterének a csernovica, itt folynak a leghevesebb küzdelmek.

ltt sülyesztette el Trapp György sorhajóhadnagy a Leon Gambettát, a francia admirálhajót és tengeralattjáróink több más nagy sikere fűződik ehhez a helyhez. Az otrantói szoros a legfontosabb ut az Adriából a Földközi-tengerbe és az entente flottájának legnagyobb érdeke, hogy hajóink elől ezt a szorost mindenképpen elzárja. Az öt angol őrhajó, amelyeket 1916 július 19-én Horthy sorhajókapitány elsülyesztett, a tengeralattjárók ellen való hálókat tartották.

A tengeralattjárók ellen a hajók ugy védekeznek, hogy hálókkal — acélsodronyokkal egymáshoz erősített üveggömbökből állanak ezek a hálók — zárják el a tengert harminc-negyven méter mélységig. Az öt angol őrhajó az otrantói szorosban ezeket a hálókat tartotta. Horthy a Novarával megjelent az otrantói szorosban, áttört a kordonon, megkerülvén a vonalukat, délfelől olyan irányból támadta meg őket, ahonnan ellenséges támadást nem sejtettek és a Novara ágyui tíz perc alatt végeztek az öt angol őrhajóval.

A Novarának nemcsak a parancsnoka magyar, de tisztjeinek és legénységének is legnagyobb része Magyarországból való, ahogyan

a Zenta

legénysége is tulnyomórészt magyar volt, amely a háboru legelső napjaiban tizenhétszeres tulerővel szemben utolsó emberig hősiiesen tartotta magát, mikor már minden oldalán lángokban állott és menthetetlen volt, nem adta meg magát, lobogó disszel sülyedt el.

Ismeretesek a Zenta titáni küzdelmének a részletei és a szenvedések, amiket hősiiesen viseltek a montenegrói fogságba jutott tengerészek mindaddig, míg 1916 februárjában a Montenegroban előnyomult csapataink kiszabadították őket.

Repülőink bravurjai ismeretesek, tudjuk, hogy itt is a legszebb sikereket érték el a magyarok, csak

**Konyovics Demeter sorhajóhadnagy,
Vámos Lajos tengerészhadapród,
Molnár János repülőmester**

nőstetteire kell gondolni.

A dunai flottilla, amely a szerbiai akciókban tüntette ki magát, szinte egészen magyar.

Lucich Károly sorhajókapitány,

a dunai flottilla főparancsnoka magyar ember. Rokonszenves egyénisége ismeretes a magyar delegációból, ahol éveken keresztül Montecuccoli admirális mellett ült s a tengerészeti költségek költségvetés vitájában ő válaszolt magyarul a felszólalásokra.

Wulff Olaf Richard sorhajóhadnagy,

a Temes parancsnoka norvég származásu familiából származik, ő már szinmagyar ember, évek óta Budapesten lakik. Monitorjának legénysége legnagyobbbrészt magyar, ő maga rendesen ma-

gyarul beszél a tengerészekkel. Belgrád első és második bombázása idején fényes szerepet játszott a Temes, az első Temes is, amely még az első szerbiai offenzívánál aknára futott és elsülyedt és a második Temes, az új monitor, amelyet közben a háboru alatt építettek és a diadalmas monitorról neveztek el.

Az igazi hódolat és elismerés illeti haditengerészetünk ez ismert és híressé vált hősei mellett azokat a névtelenül, ismeretlenül harcoló hősokeket, akikről azt is alig tudjuk, hogy vannak. Pedig vannak, élnek, szenvednek és meghalnak, azaz harcolnak. A tengeren, tenger alatt, levegőben és mint tengerész-gyalogság a szárazföldön is, az isztriai sziklák között. A magyar haditengerészek méltók az Isonzo hőseihez.

*

*Herczeg Géza haditudósító, aki a flotta-parancsnokság engedélyével két hónapot töltött egyik hajóhadosztálynál, írja Konyovics sorhajóhadnagyról a Hősök Albuma számára a következő sorokat:

— Február másodikán Konyovics Demeter sorhajóhadnagy egy ismeretlen tengerész-tiszt volt. Február harmadikán felszállt a hidroplánjával, Valona előtt ellenséges ágyuk tüzében leszállt a háborgó tengerre, miközben két olasz hadihajó közeledett feléje és a rendkívüli szituációban megmentette egy lezuhant hidroplán két utasát. Február negyedikén megjelent a flottaparancsnokság hivatalos kommunikéje, mely egyszerű szavakkal ugyan, de örök időkre a történelem márványába véste a hős sorhajóhadnagy nevét.

A valonai bravur hőse, *Konyovics Demeter* sorhajóhadnagy magyar fiu. Bácskai. Bácsszenttamason született 1888-ban, most huszonnyolc éves. Apja, Konyovics Demeter néptanító a zombori állami elemi iskolában. Nagybátyja Konyovics Dávid országgyűlési képviselő; Konyovics György győri főügyészhelyettes unokafivére a hős sorhajóhadnagynak. A vaskorona-rendnél, amivel őfelsége tüntette ki Konyovicsot, meghatóbb a kitüntetés, amivel Zomborban tisztelték meg. Bravurjának a napján a zombori helyőrség fáklyás térzenét adott a hős apjának, az ősz néptanítónak, Zombor városa pedig egyik utcáját nevezte el dicső fiáról.

Egy k. u. k. Marineflugstation hangárjai között kerestem fel a valonai bravur hőset. Hogyan irjam le? Olyan, mint — ahogyan minden mérsékelt fantáziájú ember könnyen elképzeli. Fiatal, szeretetreméltóan fiatal, elegáns, karcsu, erősen barna az arcbőre, élénk fekete a szeme és fekete haját a közepén hordja elválasztva. Rendkívül rokonszenves, mert van egy alap tulajdonsága és ez nem tettetett, vagy erőszakolt póza, hanem jellemvonása, — bámulatosan szerény. A rendkívüli dicsőség, ami mindenféle formában rázudult, inkább megdöbbsenti, mint

elszédíti, nem hordja magasabban fejét a babérral a homloka körül, inkább meghajtja fejét, mint egy teher alatt.

Kérdéseimre Konyovics sorhajóhadnagy így mondotta el a bravuros repülés történetét:

— Február másodikán reggel hétkor indulunk. Egy csoport, amely három hidroplánból állott. Én vezettem a csoportot; a megfigyelő tisztem Ritschel fregatthadnagy volt. Amikor felszálltunk, egész szép és nyugodt idő volt, csak a Drin-golf után változott meg egyszerre. A heves szél felkorbácsolta a tengert alattunk, minden fehér lett a habos hullámoktól. Kilenc óra negyven perckor öt kilométerre voltunk Sasenótól, a srapnelek kezdtek egyre sűrűbben jönni felénk. Egymástól rendszeren ezer méter távolságban repülünk, de az egyre hevesebb tűzben kiszélesítettük a távolságot.

Valona előtt elváltunk és ki-ki előre megszabott feladata irányát vette. Én a valonai kikötő felé repültem, társaim a szárazföldi ütegeket rekognoscírozták. Megfigyelőm mindenáron egy hajót szeretett volna elpusztítani és nehéz bombáit a kikötőben nagyszámban álló olasz hadihajókra lanszírozni. Sikerült neki egy szállítóhajót, amin valószínűleg petroleum vagy benzinhordók voltak, felrobbantani.

Mindenfelől egyre hevesebben tüzeltek és Valona kikötőjéből, tisztán láttuk, egy parton álló hangárból egyszerre öt olasz hidroplán szállt fel. Nem emelkedtek magasra, mint „kriechende Wasser“ alattunk elcsurogtak. Körülbelül készen voltunk s visszafelé fordultunk. A tüzelés egyre hevesebb lett. Én 2200 méter magasságban voltam, pontosan láttam a történeteket.

Láttam, amint egy hidroplánunk egyenesen belerepül a srapnel-felhőkbe s láttam, amint egyszerre egy srapnel eltalálta és lefelé száll. Láttam, hogy baj van, megfigyeltem azt is, hogy társam forszírozza a motorját, de hiába, nyilván a rezervoár sérült meg, minden olaj elveszett, nem tudta magát megmenteni. Cikk-cakk repülésben utána szálltam. A helyzet veszedelmes volt. Ha társam nem tud tovább siklani, hanem Saseno és Valona között száll le, végünk van, de ő tovább siklott és a Vojusa torkolatától nem messze ért le a háborgó tengerre. Háromnégyezer méterre voltunk a sasenai ütegektől. Nyilván látták, hogy mi történt, hogy ketten leszállunk, lőttek is, de a levegőtávolságot rosszul becsülték, röviden lőttek, nem találtak. Egy patullozó cirkáló és egy torpedózuzó is ellenünk jött, de nem lőtt ránk, látta, hogy leereszkedtünk, föltételezte, hogy baj történt, nem lett volna humánus löni ránk...

A megsérült hidroplán, amelynek *Hell* sorhajóhadnagy volt a vezetője és a megfigyelő tisztje *Severa* tengerészhadapród, már a háborgó vizen volt, amikor én leereszkedtem és mivel egy kis pechem volt — igen, még nekem is volt egy kis pechem! — kissé brüszk landunggal, kissé hibásan értem le, mert a „zündungot“ elállított-

tam s a propeller megállt. Egészen álló motorral pedig nehezebb kikötni. Száz méterre voltam a megsérült hidroplántól. Habozni nem volt idő. Az egész az ellenség előtt, közvetlenül szemeláttára ment, sietni kellett. A leszállástól az újból való felemelkedésig összesen tíz perc telt el. Kész voltam a tervemmel. Elpusztítani a hidroplánt, hogy ne kerüljön az ellenség kezébe, a hajótörötteket fölvenni és hazarepülni. Kiadtam a parancsot:

— Elpusztítani!

A kadet már nekiesett a puskájával és ütötteverte a gép értékesebb részeit. A pilota előlről a hébellel rombolta a gépet. A víz már szivárgott és a gép lassan sülyedt. Sikerült a motoromat felkurblizni és nem repülve, hanem a víz színén gurultam a másik géphez. Közvetlen közelébe nem mehettem, nehogy a heves szél hozzánk csapja a sérült hidroplánt és megsebesítse a mi gépünket is. Tizenöt méterre lehattunk egymástól. Mind a ketten a vízbe ugrottak és tizenöt métert uszva érték el gépemet. Eközben a benzin-rezervoárra néhány lövést adott le a megfigyelőm, hogy biztosabban sülyedjen a gép.

Vigyázva kellett fölvenni a két társamat, mert aggódni lehetett, hogy a deszka eltörik. Hell ült a megfigyelő helyére, Ritschel a nyakára, a kadet elől bujt a gépbe. Most voltak a legizgalmasabb pillanatok, föl tudunk-e emelkedni. Borzasztó volt. A gyomromban éreztem a gép erőlködését, nem ment, mindig visszahanyatlott. Először, másodszer, ötödször... Reménytelen kezdett lenni. Fájdalom, de közölnöm kellett a két megfigyelővel, hogy ha nem megy, ők fogságba kerülnek, mert őket le kell tennem a vízre, a sülyedő szárnyakra. Képzelteti, milyen szomorúak lettek. Az ütegek tüzeltek. Ujra és újra forszíroztam a motort, ezerkétszáz, aztán ezernégyszáz forgást csinált a propeller, hatodszor, hetedszer visszahanyatlott, nem ment, végül nyolcadszor egy utolsó erőfeszítés, ettől függött minden, a gép fölemelkedett.

— Hurrá! — kiáltottuk valamennyien.

Hátranéztünk, a hidroplán már elsülyedt. A két megfigyelő boldogan sóhajtott fel és nyilván megkönnyebbülten gondolt a szomorú sorsra, ami rájuk vár, ha nem tudunk fölemelkedni. Egy olasz kórházhajó is volt a közelben. Az ütegek lőttek utánunk, de bajt nem okoztak. A cirkáló és torpedózuzó kis ideig üldözött bennünket. Boldogan repültünk visszafelé, csak *Hell* sorhajóhadnagy fázott, didergett a nagy szélben, nedves ruhában; konyakkal, cigarettával láttuk el s kezeit az én bundámba dugta. Pontban egy órakor értünk vissza. Hat óra hosszáig repültünk. A háboruban ez volt a leghosszabb időtartamu harcolva-repülés.

Azóta egész sereg újabb hőstettét emlegették Konyovicsnak. Talán leginkább azt, amely a déli Adrián, a Foucault nevű francia tengeralattjáró elsülyesztésekor történt, mikor *Severa* zászlóssal két elfogott francia tisztet hidroplánján vitt haza.

A "Temes" utjai.

Ő felsége "Temes" hajója már régen a Száva fenekére került, — megsemmisülten a számtalan alattomos akna valamelyikétől, amelyeknek veszedelmét ez a hajó annyi időn át és oly gyakran kerülte ki. Napról-napra meggyötörte az ellenséget, az éj beálltával ide-oda sikló megfoghatatlan árnyá váltzott, reggel pedig ágyui újra a földött szerb állásokba röpitették a halált; pontónokat sülyesztettek el, hidrészeket löttek rommá, a gyalogság partmenti lövészárkait is szétrombolták.

Tengeri nagy hadihajóinkhoz viszonyítva csak dióhéjnak mondható a "Temes", mégis annyi regényes bravurt hajtott végre, hogy elfeledni sohasem lehet. És miután fölépült az új Temes, sőt a régit is sikerült kiemelni viz-sírijából, elmondhatunk néhány részletet a multból.

Éjszaka borul a Dunára. Szeptemberi köd üli meg a part bokrait, a hold reszkető fényt ömleszt a víz mozgó tükrére. Nesztelenül, füstöt nem eresztve, kísértetiesen siklik a part hosszában dunai hajórajunk néhány monitorja, *Wulff* Richárd Olaf sorhajóhadnagy a parancsnokuk, aki merész terv végrehajtására készül: a Szávába való váratlan betörésre. Csapataink új támadását kell támogatniok. A vezető ügyessége, amelyet őfelsége a vaskoronarenddel ismert el, minden intézkedést teljes szabatsággal tett meg. A "Temes", a járőrhajócska, a "Körös", a "Bodrog", a "Szamos" — mind a helyén van s mind kész a közös tervbe villámgyorsan beleilleszkedni.

Elöl a "Temes", *Vok-Collins* sorhajóhadnagy a parancsnoka. Itt van *Stock* Alajos fregatt-hadnagy, akiről azt mesélik, hogy nem fogja a golyó; mialatt a tüzelést vezeti a gyorstüzelő ágyuknál és gépfegyvereknél, csak nevet s ha egy-egy golyó surolja, azután tovább vezényel. Ott van *Hiska* János főtörzsgépápoló is, aki a hajó gépszerkezetét éjjel-nappal kifogástalan és ütközetkész állapotban tartja.

Most dördül el a szerb partról az első lövés. A teljes gözzel haladó "Temest" felismerték s gyilkos hajnali üdvöletet küldenek feléje. A kapitány hidját csapkodják a golyók, a gépfegyverek mellől máris sulyos sebbel hanyatlik hátra egy ember. *Kulcsár* István betegápoló a kórházsobából a földézetten keresztül a parancsnoki hidra szalad s a nehéz sebesültet a leg-sűrűbb puskatűzben leviszi. Ez a derék ember hívás nélkül is mindig elsőnek jelenik meg, golyózáporban gondozza és viszi el a sebesülteket. Amikor később a nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki és szállásmesterré léptették elő, a legénység harsány örömkialtással ünnepelte.

Most hangtalanul dolgozik az egész legénység, megfeszített izmokkal, mint egy szabatos műszer.

Turcsics Iván gépfegyverirányító, mialatt gépfegyverét kezeli, golyó szalad a lábába.

— Lefeküdni — kiáltja a tiszt. De *Turcsics* nem hallja és tovább tüzel.

A tüzelés szünete alatt erőszakkal kötik be a sebet, utána megint gépfegyvere mellé megy s az egész uton Jarakig szakadatlanul tüzel. Itt nyolc napra kórházba viszik orvosi kezelésre, de öt órával később már megint a fedélzeten látható és a szidásra mosolyogva csak azt mondja:

— Hagyjatok itt a hajón, hisz csak itt lehet az ember újból egészséges.

Példája hat az egész legénységre, *Blazevics* tartalékos matróz is dacolt a lövedékszilánkokkal, amelyek szolgálatközben megsebeztek. Panasz nélkül látta el azután is a gépfegyvert. Ez már így volt szokás a "Temes"-en.

Az ut további folyama alatt a köd eloszlott, a hajó pedig aranyos napfényben kitünő célul szolgált az ellenségnek. Belgrád ormairól ágyú- és puskagolyók sűrű tömegben zuhognak a "Temes"-re. Lábuk előtt az aknamezők, de a parancsnok és a tisztek ügyesen vezetik át a hajót ezen a kétszeres poklon.

A parancsnoki hidon levő gépfegyver megsérül, az oda tömegesen hulló golyótól pedig helyre sem lehet állítani. *Kozjad* Vencel kvártélymester azonban gyorsan szétszedi a géppuskát, a lőszer-kamrába száll alá, hogy tartalékalkatrészeket szerezzen és ismét harc képes állapotba hozza a fegyvert, mintha csak ujoncoknak mutatná a gép szerkezetét.

Amikor a nap aláhanyatlik, a sötétséget ki kell használni a hajó állásának az ellenség elől való elrejtésére. *Schmidt* József és *Rohacsek* Márton gépszállásmesterek most mutatják meg, hogy mit tudnak. Nappal olyan pompásan szabályozták a gőzfeszültséget, hogy a hajógép kiadta azt az erőt, amit csak kellett. Most olyan titokzatosan varázsolják tovább a füstfellegeket, hogy ezer szerb hiuzszem sem követheti nyomon a "Temest". És micsoda szerény hősök ezek itt lenn a gépházban! *Schmidt*et egy srapel-burok darabja sebezte meg sulyosan, de ő sem tágit a gőzelzáro szeleptől, míg csak a vérvesztéstől és a fájdalomtól ájultan össze nem rogy.

Nem csoda, ha ilyen személyzettel a hajó a Száva-torkolaton szerencsésen átjutott és szárazföldi csapataink segítségét megvalósíthatta.

Napkeltekor a hajó Zimonyba készült vissza. A hid táján és előtte még négy akna mutatkozik, amelyeket a szerbek az éjszaka raktak le sietve. A monitor teljes sebességgel halad az aknáig, a távolság már nagyon csekély, visszafordulni lehetetlen. Minden szem a kormányrudra mered most. Itt, utolsó, alattomos helyen zuzódjék ronccsá a hajó ezernyi veszély leküzdése után? A szerbek pokoli ágyú- és puskatűzet zudítanak a hajóra.

De *Farkas* Mihály kormányos keze meg sem rándul. Békében a Folyam- és tengerhajózási részvénytársaság kormányosa, most páratlan hidegvérrel a sűrű aknák között hajsza nyira

kormányozza el a "Temest" úgy, hogy a hajót megmentette az elsüllyedéstől.

A legénység ujjongása közepette érkezett vissza a monitor kikötőjébe.

Alig tiz nappal később a hajó másodszor is ilyen utra indult. A Szávába kell behatolni. Másodszor is leküzdí a tűznek és az áradatnak minden veszedelmét. Amikor sietve kell a horgonyt szedni, mert az ellenség nagyon közeli partról lövi a hajót, egy matróz még egy bravuros cselekedetet hajtott végre.

Pahala József gépfegyverirányító önként siet a hajó orrára s addig tart itt ki, míg az ellenséges rajvonaltól biztos távolságra alá nem bocsáthatta a horgonyt. A derék matróz közben óriási pusztítást végzett gépfegyverével a szerbek közt.

Ezek a sorok nem meritik ki a "Temes" hőstetteit. Csak néhány vázaltszerű vonást nyujtanak róluk. De az Adria hajókolosszusai mellett ezekről a kis monitorokról sem szabad megfeledkeznünk.

A zöld folyó ura

Ha monitorja a Száva partjának sötét ligetei közt siklott tova és a part minden lejtőjéről lesett rája veszély: akkor örült csak igazán és ilyenkor a zöld folyó urának érezte magát. De sebesülten és bekötött sebbel párnák között nyugodni nem tudott s türelme sem volt ilyen

pihenésre. Alig épült fel, összetett kézzel könyörgött katonai előljáróinak:

— Eresszenek a hajómra!

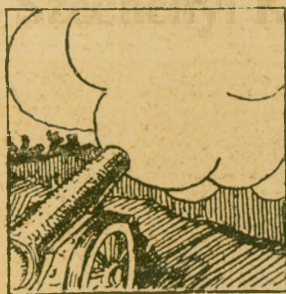
Böszl Győző fregatthadnagy a háboru első napjától mint a „h” őrhajó parancsnoka merészségével és szüntelen tettvágyával tűnt ki. Ismerte a folyó minden örvényét és a Száváról oly nagy-szerű tájékoztatót szerkesztett, amely az ott dolgozó törzskari személyek szolgálatát nagyon megkönnyítette. Ha az ellenséget nem ágyuzhatta, akkor a sötétben a szerb határvédelem fedezékeit vette szemügyre. Egyetlen leplezett lövészárók sem kerülte ki figyelmét és akár fölfelé, akár lefelé hajózott, mindenféle vázlatokat csinált, amelyeket parancsnokságának adott át. Így fedezett fel egy olyan szerb lövészárkot is, amely csak a rácsai gázlóról volt löhető.

A gázló ott mindenütt alattomos veszedelmeket rejt s így a szerbek lövészárkukban teljes biztonságban érezték magukat.

A fregatthadnagy azonban a rácsai veszedelmekkel dacolva, elintézte a szerb árok szétrobantását. Csak miután az ellenséget nagy fáradtsággal megépített sáncaival együtt elpusztította, adta ki a parancsot a gázló elhagyására.

Öt nappal utóbb, 1914 augusztus 14-ikén, Mitrovicza alatt az ellenség golyója eltalálta, súlyos sebet ütven rajta, de fölgyógyulása után még sokszor támadt az ellenségre s gyakran ajánlkozott nehezebb kiküldetésekre.

Egy napon azután önként indult olyan kiküldetésre, amelynél a halál leskelődött rá, és erről az utjáról vissza sem tért többé.

Tengeri háborunk.

A magyar repülőtiszt bravurja.
Konyovits sohajóhadnagy két bajtársát, akiknek gépei elpusztultak, fölveszi saját hidroplánjára.

Konyovits Demeter Velence bombázása után hazatér.

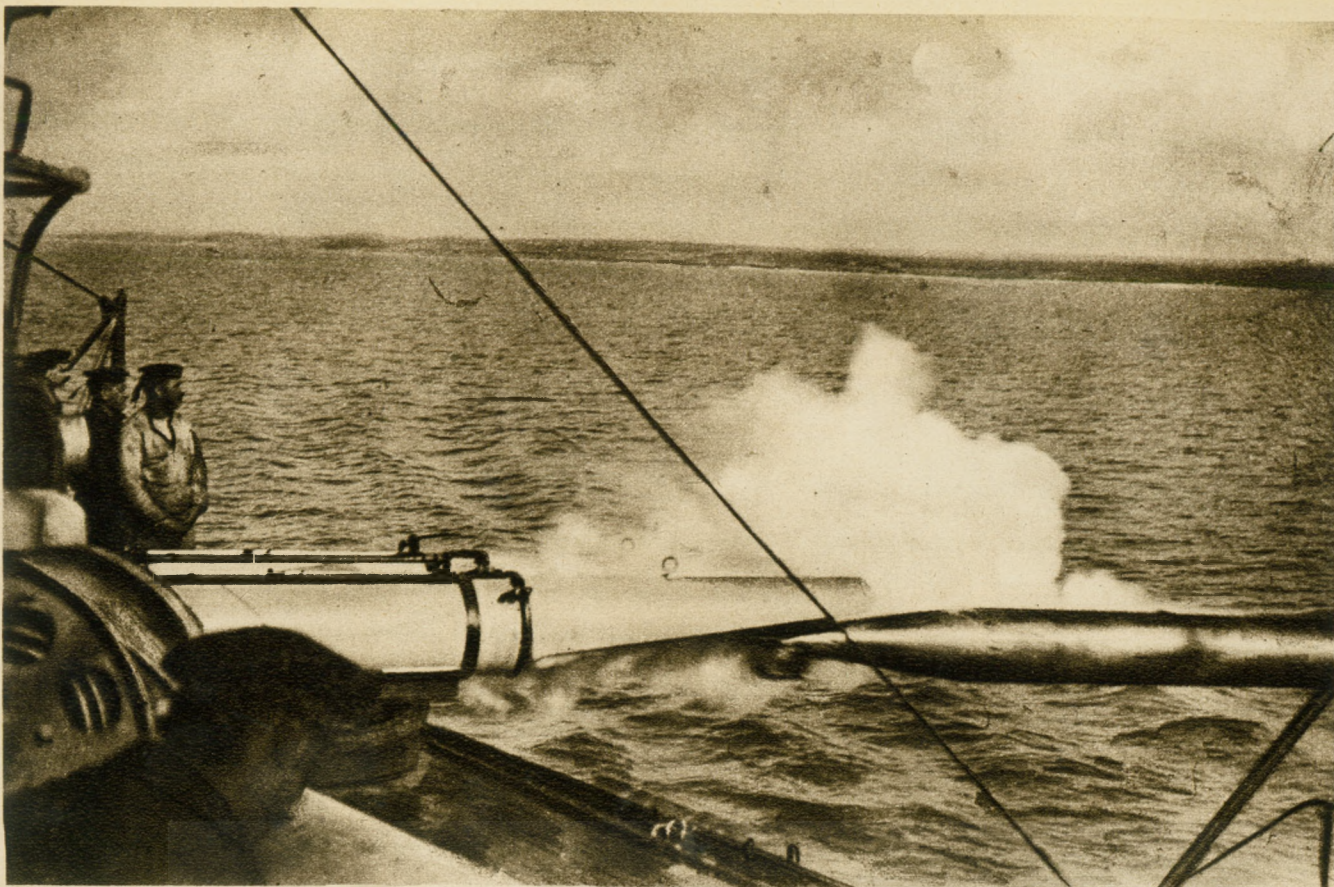
A Szent György hadihajó ágyuzza az olasz partot.
A rimini-i partról, mint a kép jobboldalán látszik, visszalőnek az olasz ütegek.

Molnár repülő hidrolánja Valona bombázása után visszatér a flottához.

A Lovcsen megostrómlása a tenger felől, 1916. január 11-ikén.
Magyar csapatok első rohama.

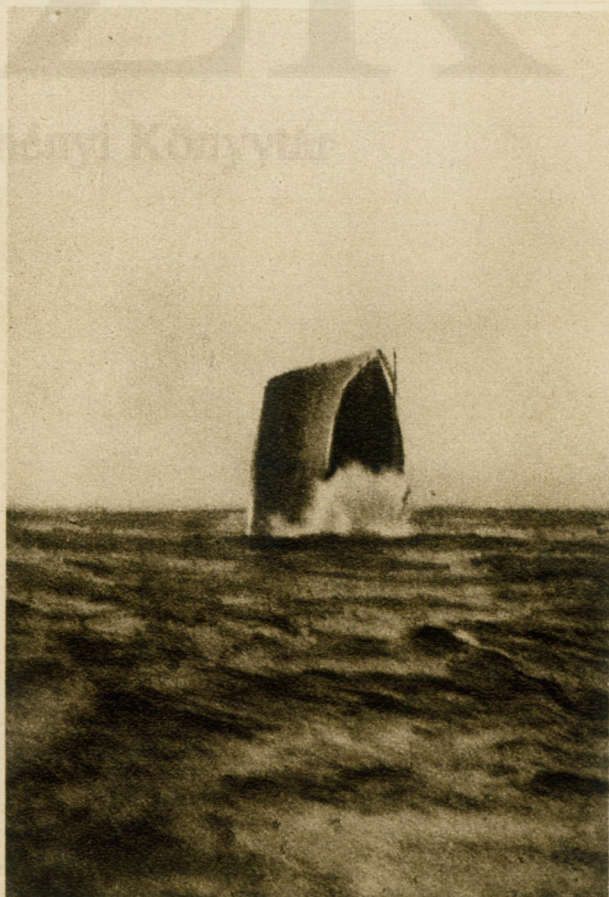
Ágyutűz — torpedóval.

A föl vétel abban a pillanatban készült, amikor egy nagy olasz hajót ágyuztak s egy torpedót is lőttek ki, amely a hajót elsüllyesztette.

Hogyan pusztul el egy hajó?

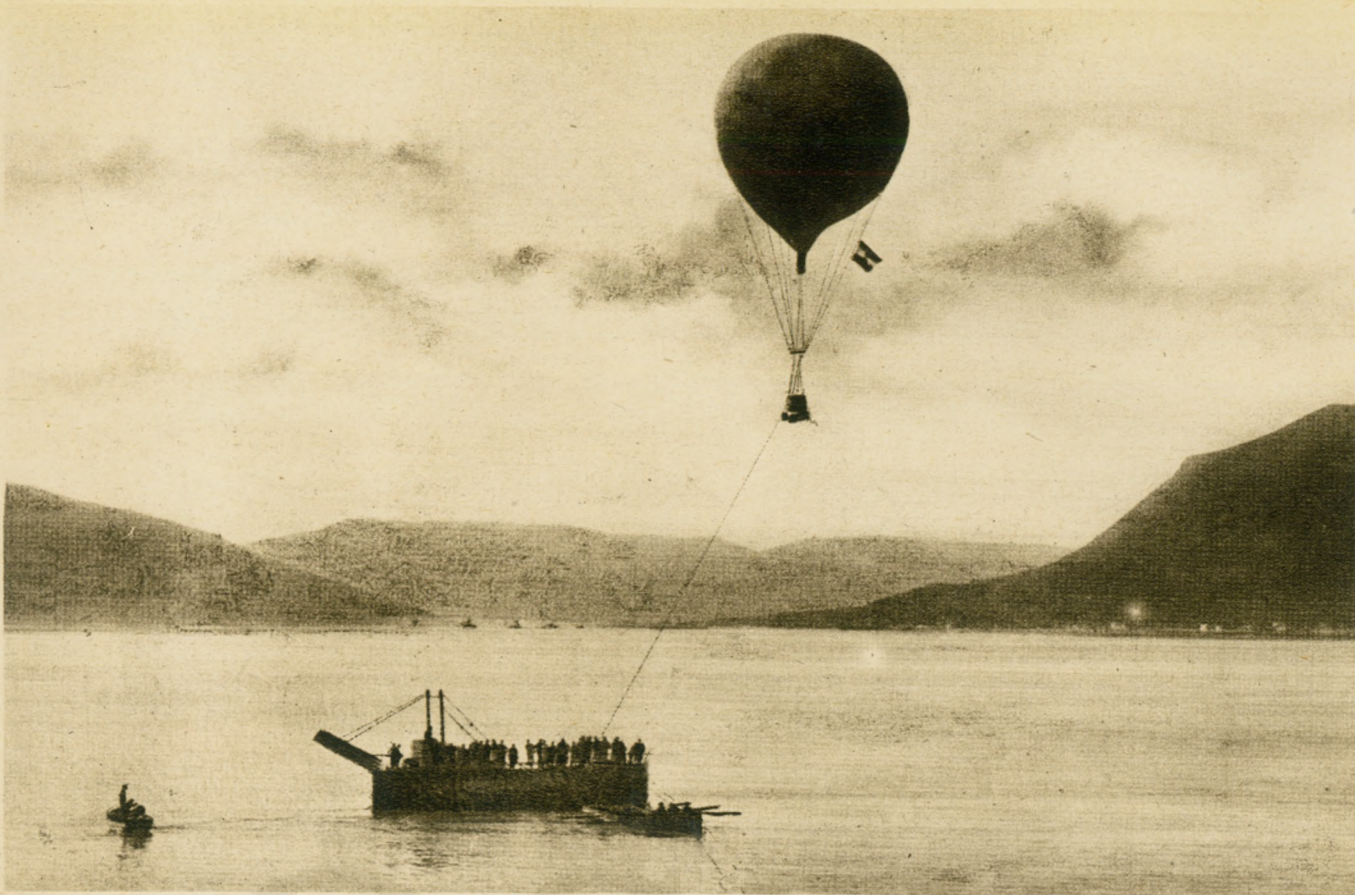
A torpedó-okozta robbanás légberöpi a gőzöst.

A hajó, amely 5000 olasz katonát is vitt, elmerül.

A Kövess-hadsereg magyar zászlóaljai rohammal elfoglalják a Bobia-magaslatot 1915. november 3-án

Megfigyelő léghajó irányítja az ágyútüzélést a Lovcsen ostroma alatt a cattaroi öbölben.

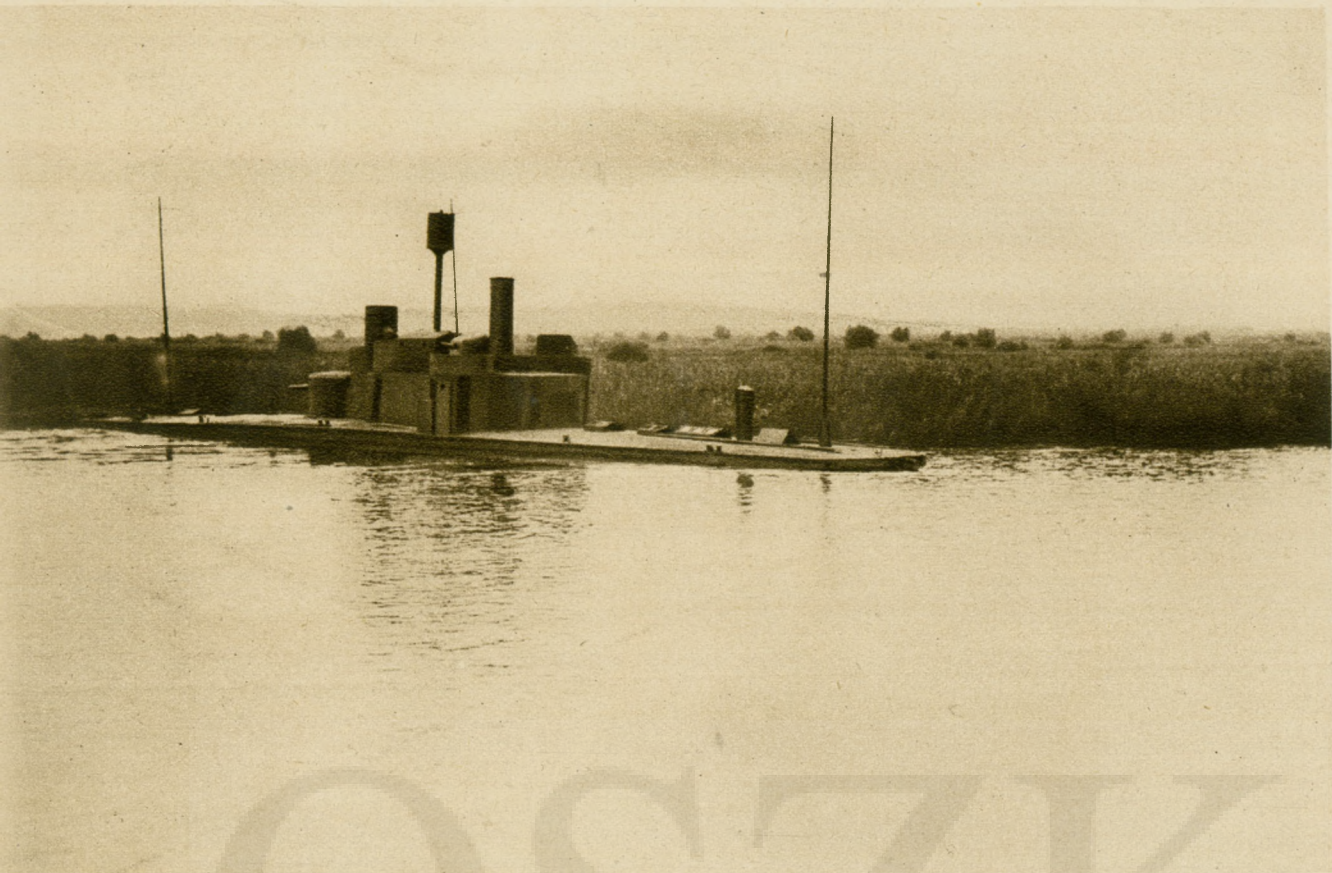

Az «U 5», amely öt angol hajót süllyesztett el. A «Renaudin»-t elsüllyesztő «U 6» díszes fogadtatása.

A nagy szerb előretöréskor Zimonynál visszasszorították csapatainkat. Erősítésül újvidéki honvédeket küldtek oda, akik pihenés nélkül rögtön, a legnagyobb golyóráporban rohantak a szerbekre, megverték őket és minden ágyut visszahódítottak.

Álmonitor a Száván.
Kátránypapírból és fából készült a szerbek megtévesztésére.

Magyar űrszem a durazzo-i mólón.

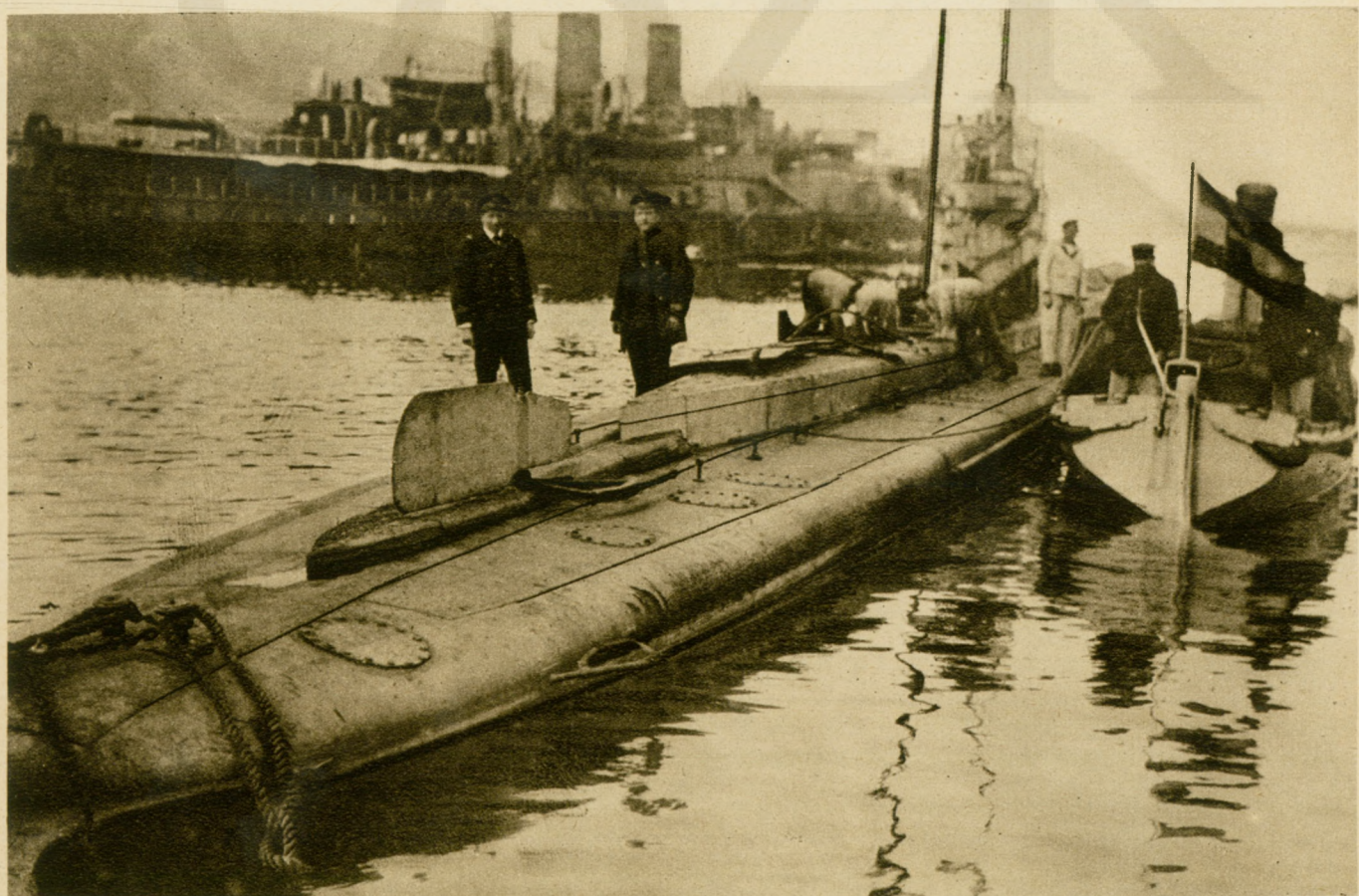

Kézitusa a Romanja-Planinán.

A Boszniába betört szerbeket, akit a Romanja-fensíkon sáncolták el magukat, felhívári bakák két napos nagy küzdelemben tönkretették. Sok gyorstüzelő ágyú s az egész trén hátrahagyásával menekültek a megmatadt szerbek át a határon.

A «Curie» francia tengeralattjáró.
Tengeri csatában elfoglaltuk s most mi használjuk.

A legszebb magyar-osztrák tengeri hőstett végrehajtója.
Trapp György U-hajója, amely a «Giuseppe Garibaldi» nagy csatahajót elstílyesztette.

A legfájóbb emlékü helyek.

A predeali román-magyar határ.

A szurdoki szoros.

Predeal, ahol az első magyargyilkolás történt.

A tömösi szoros.

Brassó a Cenk-hegyvel.

Népvándorlás az országúton.
A lakosság menekül — az újoncok bevonulnak.

A vöröstoronyi szoros.

Öreg népfölkelők a Hargitán.

Előőrseink megmásszák a Domogled-hegyet.

A huszár sárkánnyal üzen az oláhoknak.

Sebesült-szállítás a herkules-fürdői hegyoldalon.

A gyújtóbomba beüt egy kis oláh faluba.

A gyimesi határ, ahol a románok legelőször törtek be.

HONVÉDEK ELLENTÁMADÁSA A DOBERDÓN.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár